TEGN

Nr. 4 - 1989
kr. 39.-
Tidsskrift om og med tegneserier

TEMA:

TEGN
PÅ KINO:
BATMAN-FILM!!!

BATMAN
GJENNOM 40 ÅR

4 X NORSKE
TEGNESERIER:
«UTDANNELSE I TEGNESERIER»

TEGN I TIDEN

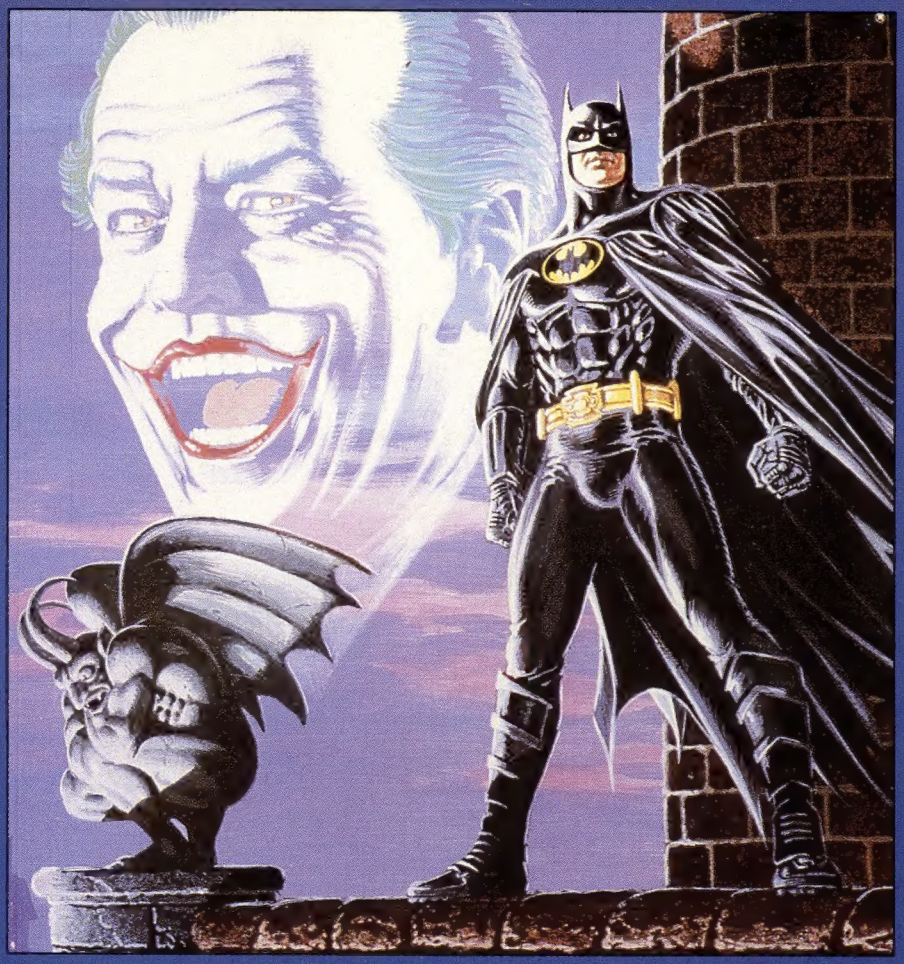

BATMANIA

Batman for alle pengene

HVA SKJER MED TEGNESERIENE I FINLAND?

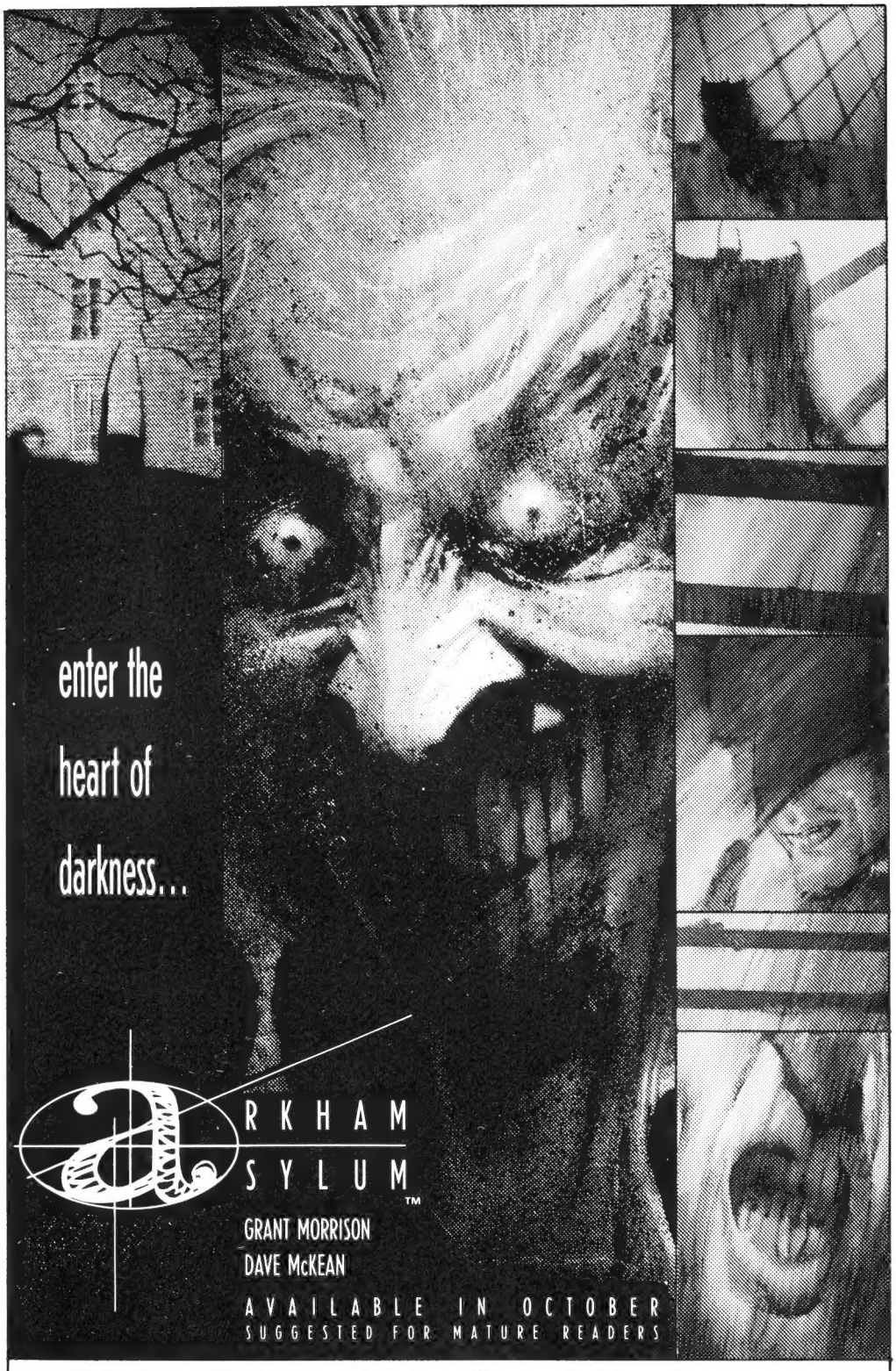

AVAILABLE AT:

FANTASTICO

Møllergt. 7 - 0179 Oslo 1
Tlf.: (02) 33 53 54

All titles and characters and related indicia and DC bullet are trademarks of DC Comics Inc. © 1989.

Mock Ducks filosofiske hjørne:

Forskere har fundert og gublet på den donalistiske seksualitet: hva tenner de på, hvordan er den og hvor stort blir skattetrekket?

TEGNs redaktør, Jon Gisle (som har permisjon i forbindelse med sine juridiske studier) har i sin avhandling "Donaldismen" (side 93) slått fast: *Ikke engang de av den kristne kirkes velsignede relasjoner mann - hustru og foreldre - barn forekommer i Andeby. Man får simpelthen ikke barn der. (...) Men man får nevøer.* Det betyr ikke at man ikke har seksualitet, men seksualiteten er knyttet til tegnerens nasjonalitet. Illustrasjonen nedenunder er f.eks. tegnet av en varmblodig italiener:

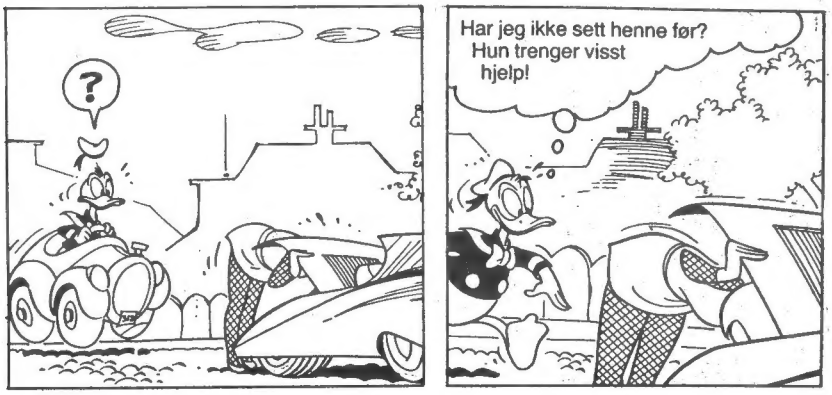

Det er et kjent faktum at i dyrs seksualitet er begrenset til andre dyr — zoofili. Hvilket skulle bety at i den overstående tegningen (fra Donald-pocket nr 25 med i denne sammenhengen assosiative tittelen "Stål-anden") viser at Donald Duck ikke er en avviker som tenner på et menneske, som man ser er hans seksualitet fortsatt rettet mot ender...

Mock Duck

Hva er humor?

(Århundrenes store filosofiske spørsmål...)

Det er hardt for tilhengere av western, av deres elskede cowboys og indianere, å bli behandlet så respektløst som tegneren Tom K. Ryan gjør med sine lesere i tegneserien "Tumbleweeds" (eller "Myggen Maverick" som den het da den gikk i norske Western på 60/70-tallet).

I 1965 ble Tumbleweeds antatt av en håndfull amerikanske aviser, og fem år senere begynte Europa å oppdage Ryan. Han er sarkatisk, grov, forfinet og steinhard, men først og fremst er han mester i å være tørrvittig. Hans western-verden har alle de klassiske arketyper, men hans beste figur er en stum indianer, "Haltende Hugorm" heter ham på dansk, og "Stumme Stær" på norsk, som gjør seg forstått med penn og papir, en av de få som har total kontroll over tilværelsen:

HVORFOR STÅR DU PÅ HODET, STUMME STÆR?
SKRIV SKRIV
HVORFOR HENGER DU ETTER BEINA?
HVORFOR STÅR DU PÅ HODET, STUMME STÆR?
SKRIV SKRIV
JEG KNUSER FLASS

TEGN inn i 1990-årene

Når vi går inn i et nytt tiår, så går TEGN samtidig inn i sin femte årgang.

Da vi startet prosjektet TEGN, som arvtager etter gamle "Tekst og Tegning" - et lite solid A5-tidsskrift som kom ut med ujevne mellomrom, så var det først og fremst for å heve den tekniske kvaliteten. Med det, så ville vi ha fotosats og repro som standard og firefarveomslag. Vi ønsket en skikkelig tidsskriftform over bladet; dvs faste spalter og rimelig høy standard over artiklene jevnt over.

Etter fem år kan vi se at vi har klart det meste. Vi har høynet den tekniske kvaliteten og stort sett klart å holde den på det nivået. Den tekniske utviklingen har også gått videre i den samme tiden, og TEGN har holdt følge. Først og fremst gjelder det på computerfronten. Flere av redaksjonen skriver sine manus på en personlig datamaskin, IBM-kompatibele PC'er, men viktigere er det nok at vi i 1989 har laget layout på flere av sidene i et ombrekningsprogram på en sterk PC og skrevet disse ut på laserprinter. Det har spart ryggene når formgiverne har hengt over lysbordene, men også fornyet layouten ved bruk av flere striper, linjer og raster-effekter.

I dette nummeret kan den oppmerksomme leser (som TEGN pleier å si når vi gjerne vil gjøre leseren oppmerksom på et ekstra poeng) registrere at vi ikke bare har forsøkte å unngå fotosats til fordel for laserprint, men også å unngå repro til fordel for digitaliserte bilder.

Vi tror dette er vegen å gå. Vi vil effektivisere vårt arbeid og vil samtidig forhåpentligvis utvikle kvaliteten av det vi gjør. Alle i TEGN arbeider gratis, alle har vi full jobb ved siden av, og det er ikke til å unngå at mye av arbeidet er basert på Tordenskiolds soldater. TEGN har sine bølgedaler, topper og bunner, *men TEGN kommer ut hvert kvartal.* Da vi startet regnet vi med (innerst inne) at TEGN sikkert ville komme med et eller to nummer, og så gå inn.

Det har ikke skjedd. TEGN lever og TEGN går inn i 1990-årene som om det er dagsavis som er det endelige målet. Men, TEGN er de første til å innrømme det, det er langt dit. Det minner om et slagord i den amerikanske tegneserie "The Forty Year Old Hippie" av Ted Richards: "Two hundred trips and they've all been bummers — but I ain't givin' up!"

F.B.

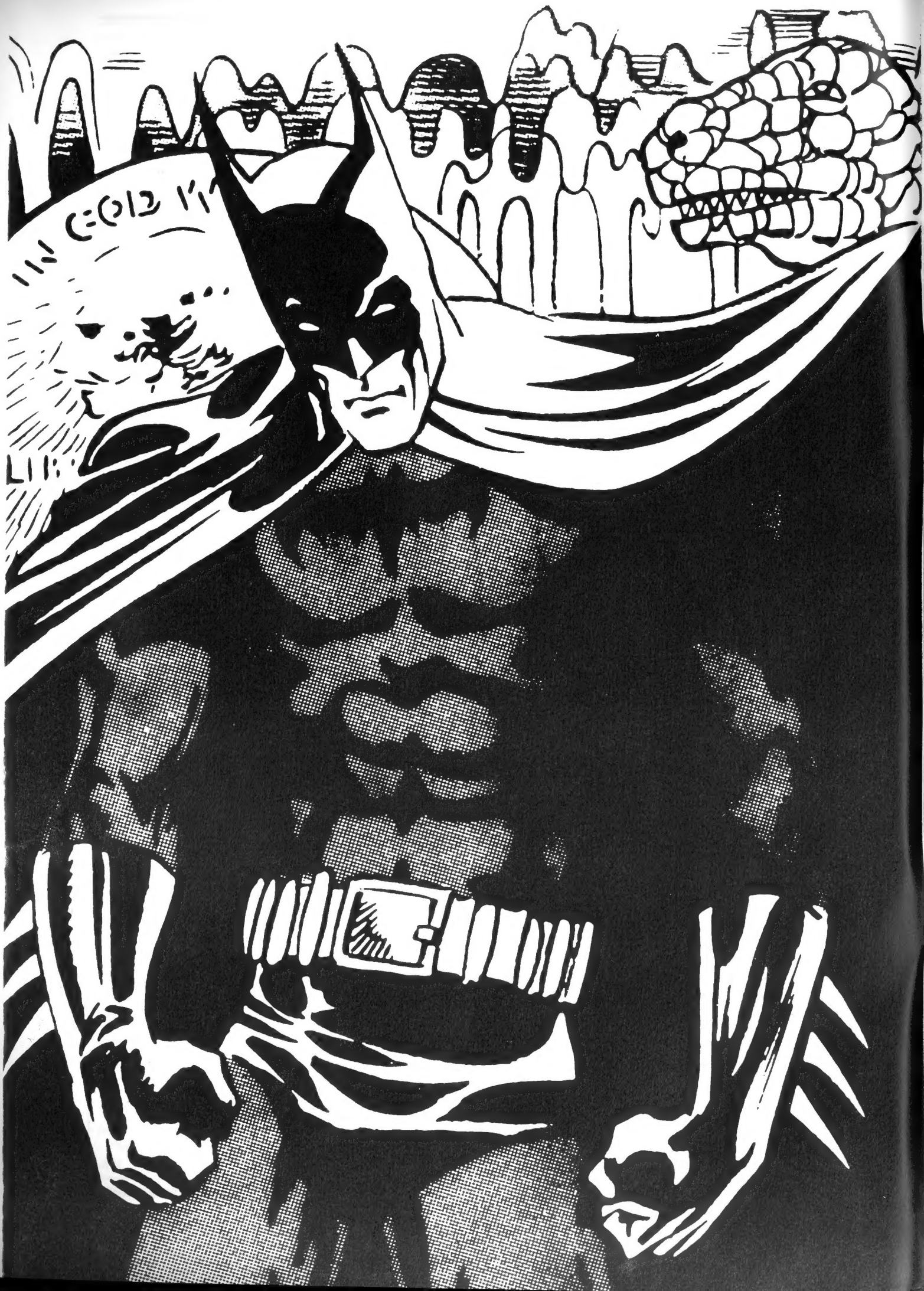
IN GOD W
LIB

Nr 4 (14) - 1989 4.årg.

TEGN

Innhold:

Mock Ducks filosofiske hjorne	3
Hva er humor?	3
Leder: TEGN i 90-arene	3
TEGN i tiden:	6
Forlagsnyheter	6
Fraksjoner	8
Kollisjoner	9
Sanksjoner	10
Bustenskjolds far	11
Imperiet - nytt forlag	11
Batman tema:	12
Batman - de forste 40 ar	12
Batman - The Movie	19
Kunststudenter debuterer i TEGN	24
4 ganger NESEN (tegneserier)	26
Finland - det våres for seriene	35
Mannen bak Damlog	40
Hits & Tits	42
Serier betyr 25% mer	42
MAD - Helt vanvittige streker	44
Anmeldelser	46

TEGN utgis av
TEGN A/L
Boks 162, 1473 Skarer
TEGN utkommer kvartalsvis
TEGN utgis med stotte fra
Norsk Kulturfond

ISSN 0801-6879
Forside design:
Finn Bjorklid

Redaksjon:

Finn Bjorklid (redaktor)
Tore Feiring (annonser)
Tor Sandberg (The Fabulous Tronderbird)
Tor Odemark (økonomi)
Mock Duck (filosofi)
Jon Gisle (permisjon)

Laserprint: Via Aldus Pagemaker\laserprint
Trykkeri: Sandvig as, Askim
Repro: Oslo Undergrunns Reprotjeneste.
Layout: Bjorklid

Annonsering av TEGN:

Kontakt annonse ansvarlig
Tore Feiring
Tlf.: (for 16.00) (09) 88 10 62
og (etter 16.00) (09) 88 50 79

Abonnement av TEGN:

4 nummer (ett ar) - kr. 150.-
Abonnement bestilles ved a betale til TEGNs postgiro **4 37 21 08**

De norske forlagenes velsignelser på tampen av 1989...

TEGN i tiden

Bladkompaniet

Også Bladkompaniet venter på innkjøpsordningen, som kommer med 90% sikkerhet over nyttår, forteller Terje Nordberg. Det har ført til at Eirik Ildahl og Bjørn Ouslands kritikerroste serie *Solruns saga,* ikke vil komme ut før til neste år. Det er andre bind det er snakk om med tittelen *Nattlys*. TEGNs ordinære redaktør, Jon Gisle, har vært konsulent og anser Solruns saga for å være en av de viktigste norske seriene som kommer ut.

Det overrasket Nordberg da TEGN kunne opplyse om at *Nattlys* allerede selges på Tronsmo i dansk utgave. Dette er brudd på avtalen med det danske forlaget, og Bladkompaniet kommer til å reagere skarpt overfor bokhandel og forlag. Det er den samme grunnen til at Bladkompaniet ikke satser på albumsiden i det hele tatt, med noen få unntak. Danske forlag dumper danske album i norske bokhandler og Narvesen i store (rest-)opplag for under tyve kr. pr. stk. Norske utgivelser kan ikke konkurrere med dette, og Nordberg er forundret over at ikke norske forlag, særlig de som har søsterforlag i Danmark (som Semic) ikke reagerer skarpere. Hadde det motsatte vært tilfelle hadde det vært ramaskrik i Danmark med krav om proteksjonisme og stenging av grensen. Men i Norge går det greit...

Bladkompaniet lever dermed opp til navnet sitt som blad-produsent, hvor de fyller hele spekteret. Humorbladet *Pyton* går bedre og bedre. På Frankfurter-messen vakte det oppsikt at et lite land som Norge kunne produsere såpass mange tegneseriesider av rimelig kvalitet og utkonkurrere amerikanske *MAD*. For tiden er et titalls tegnere og manusskribenter engasjert i *Pyton*. På nyåret vil man også øke takten i spenningsbladet *Magnum*, særlig med spesialutgivelsene, som faktisk er billigalbum, om en slik betegnelse kan lanseres. Det er *Conan* og realistiske *Nam* som skal fylle 100 sider i svart-hvitt med en historie i hver av disse og engsjerer særlig de som ønsker mye å lese for en billig penge.

Conan kjenner nok de fleste, men *Nam* er noe spesiell, siden fortellingen er laget av folk som har bakgrunn fra Vietnam-krigen selv. De står så langt fra superhelt-beskrivelsene som de faktisk kan komme, men de har heller ikke mye til felles med Harvey Kurtzmans abstrakte krigsserier fra 50-tallet som ble tegnet i skyggen av Korea-krigen. Disse hadde en avstandstagning fra krigen som sådan - War is Hell! - mens *Nam* beskriver faktiske hendelser i et kronologisk forløp fra 1966 og vil dermed få sin avslutning. Det er ingen helter, ingen heroisme, og heller ingen skurker og moralisme.

I den lettere genren, men vel så kvalitetspreget finner vi *Tommy & Tigern*-heftene som nå også kommer ut i samme bokformat som *Gary Larson*, en annen suksess-utgivelse fra Bladkompaniet.. Hele fire ulike Larson kommer. En tilleggsserie i Tommy & Tigern er *Ernie* av Bud Grace som bl.a. var på Bokmessen i Gøteborg i høst og holdt foredrag om humor og mottok Adamssons-statuetten. Han er en tidligere atomfysiker som har hoppet av for å tegne serier. I sitt forrige liv drev han på med å lagre atomavfall, hvilket han etterhvert fant umulig. Nå driver han på med satire, like underholdende som mannen selv, ifølge Nordberg som møtte ham i Gøteborg.

En annen Tommy er Sydsæther. Hans Vazalina Bilopphøggers-serier kommer samlet i album-form. Ditto bør nevnes juleutgivelsen *Knoll & Tott,* som er den originale, og ikke etterligningen. Bladkompaniet har mottatt gratulasjoner fra tegneren Rudolph Dirks sønn over prosjektet. Både *Sølvpilen*, *Don Martin* (som bekjent har skiftet forlag) og et eget jenteblad, *Kitty*, vil komme hver måned.

Man lager parodi-album i Frankrike, og Bladkompaniet vil utgi disse: Det første vil hete *Rocky Luke,* med forord av Morris selv. Atter ser man at i tegneseriesammenheng betyr parodi like mye en hyllest. Deretter kommer Viggo som *Psyko*, og *Asterix*. Sistnevnte kan man lese om et annet sted i TEGN.

Håreks far er død

"Dik gjør ikke noe på "Hi & Lois" lenger. Øynene hans er svært dårlige, til tross for en vellykket operasjon,som forandret synet en hel del. Han er over 70 nå, og konsenterer seg helt om "Hårek"."

Det fortalte Jerry Dumas, en nær kollega av Dik Browne til TEGN (nr. 1/88). Vi visste at han var gammel og at han var dårlig og ble stadig verre. Likevel var det et lite sjokk å få vite at han er borte, kanskje fordi Hårek, som vi leser hver dag i Dagbladet, er så ren i streken og så livsfrisk og sprudlende i innholdet.

Dik Browne er kjent for sitt samarbeid med Mort Walker og Jerry Dumas. De tilhører alle den samme tegneskolen, og ikke minst de samme tegneserie-stilen. Hans hovedverk, en serie som har en så sterk stilling

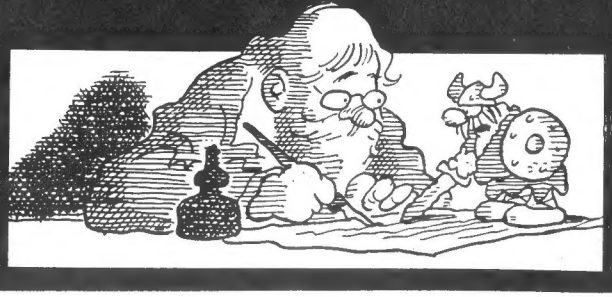

Semic

-Det kommer et nytt hefte av Enki Bilal og Christin, "Blødende hjerter", promoterer forlagsredaktør Haakon Isachsen. Det er ikke en klassisk tegneserie med ruter og bobler, men en billedbok for voksne. Det er en historie i den fantastiske genren, men også en kriminal. Intrigen bygges opp av en rekke utdrag fra aviser. Via disse avisutklippene fra ulike steder over hele verden avdekkes en rekke mord som visstnok en gal, religiøs sekt står bak. Serien er uten en egentlig helt eller hovedperson - det er leseren som opptrer som detektiv.

Absolutt noe av det bedre jeg har sett i denne eksprimentelle genren, og underholdende, sier Isachsen.

"Storbyen" av Will Eisner kommer på nyåret, og er også en av Semics store satsninger. Det er 152 sider i svart-hvitt og i softcover. Will Eisner har fått en slags rolle som grand old man på Semic, men ungdommen stormer på. Det brygger opp til en ren norsk antologi med nyere norske tegnere. 64 sider i svart-hvitt med kjente navn som Morten Myklebust, Dag Frønes, tvillingene Håkon Aasnes og Sverre Årnes, Ola Heggdal, Lasse Kolsrud, Hilde Kramer (se opp for henne!), Lasse Eie, Gunnar Gjøstein (den dyktige Jesus-tegneren fra Hedningesamfunnet) og flere. Noen tittel er ennå ikke klar, men Kåmiks blir det ikke.

Mere norsk blir det med Chr. Nielsens utsatte album nr. 2, "Jazzbasillen", som også blir en av de første utgivelsene i den nye seriebokklubben, som en tidligere Semic-ansatt, Bjarne Buset, er initiativtaker for.

Tilbake til nåtiden, så er Knut Jacobsen og Bob Woods julehefte "Fossegrimmens fele" ute. Det er en ren norsk julетegneserie av to produktive og som oftest treffes i norske Mad. Det er humoristisk spenning om to søsken som må hente juletre, drakamp om en fele og nøkken i en sentral rolle. Klinger "Truls og Trine" i bakhodet? 32 sider for en rimelig penge.

Juleheftene har en spesiell posisjon i Norge. Situasjonen er spesiell for forlagene også, idet rettighetene splittes opp - og det er Hjemmet som sitter med rettighetene til f.eks. Billy. Derfor kan ikke Semic komme med en ordinær Billy-utgivelse altfor tett innpå Hjemmets utsendelse. Men også Semic har noen julehefter. Både Fantomet og Postmannen Pat skal felre jul. Ut peker seg en spesialutgivelse av MAD på 80 sider. Her er det ganske mye norsk; Steffen Kverneland og Knut Jacobsen for eksempel. Men også en større fransk seksjon med Franquins Viggo i spissen. En egen seksjon er avsatt til Disney-parodier, særlig de Disney-figurer som er aktiv i jula. Mer? Jo, 16 sider med klassisk MAD fra EC-perioden.

Rett over jul kommer mer EC i form av "Iskalde grøss" i albumform. Dette er imidlertid spesialfarvelagt for Semic. Ikke i Spania riktignok, siden disse er noe for tunge i formen, men i Jugoslavia som visstnok gjør et dyktig arbeid. Dette er første bind i en ny (farve-)serie, og man håper på to utgivelser i året.

De norske leserne vil ikke savne nyutgaver (nyprint og ny nyprint) av gamle travere: Lucky Luke nr. 33 - "Brødrene Dalton & Den skjulte skatten", Sprint (Franquin) nr. 13 - "Bråk i Champignac", og enda et Sprint (også Franquin): "Hemmeligheten på havets bunn". Alvefolket ("Alfquest") kommer med nr 14, Viggo med nr 13, og splitter ny Sam med tittel "Miss Key". Den nye kronologien — kalt "Moderne klassikere" over Blueberry er kommet til nr. 5. De vil ikke komme i hardcover som tidligere. Forklaringen er at publikum rent salgsmessig foretrekker softcover.

Nytt er *Timok*, et spenningshefte av tegneren Franz, som tidligere har vært publisert i Fantomet (og hvem har ikke vært der?) med handling fra gamle Kina. Det forsofne og dekadente keiserriket trues av mongolene i nord. Timok er en av barbarene, men faller i unåde hos sine egne...

Avslutningsvis kan man nevne at i mars starter en ny utgivelsesserie - *albumpocket*. Det er hva det høres ut som, gamle album (og noen nye) som gjenutgis i pocketformat. De blir brukket om og nyredigert for å klare det lille formatet, men fortsatt i farver. Man åpner med fire titler, og venter flere utover året. Sprint, Viggo, og Bilal nevnes, men også Torpedo, den kyniske, hardkokte detektiven med tvilsom moral, som ikke tidligere har vært utgitt i eget hefte i Norge.

Cappelen

Jón Sveinbjørn Jónsson er en tålmodig mann. For tiden venter han. Han venter på innkjøpsordningen. Han venter på Tegneseriebokklubben. Og han venter på at tidene skal bli bedre. Således kommer ikke Tor Bomann-Larsens tegneserie, som TEGN, trykket et utdrag fra i forrige nummer, før utpå nyåret. Hva som ellers skjer på Cappelen, henviser Jonsson til nettopp forrige nummer av TEGN - det gjelder fortsatt.

Mens man venter på Godot, skriver man bøker. Så ting skjer likevel. Jón Sveinbjørn Jónsson har hele to bokprosjekter på gang. Den første heter "Sex in Comics". Tittelen høres engelsk ut, men er det ikke - den er tysk og skrives i samarbeid med Andreas Kenigge fra Vest-Tyskland. Kenigge, som arbeider i det tyske forlaget Carlson, er den største i serie-bransjen for tiden. Bak seg har han f.eks. "Comics Jahrbuch", og en nydelig bok om Disney-tegnerne, som ble utgitt etter en reise i USA. Denne vil bli utgitt av Cappelen i Norge. Den andre boka, handler om tegneseriemediet generelt, og vil avløse Tor Edvin Dahls bok for noen år tilbake, som slett ikke er dårlig, men er blitt temmelig utdatert. Denne vil bli utgitt av forlaget Oktober.

Hjemmet

Konsernet Hjemmet, som er delt inn i blad-forlag, bok-forlag, serie-forlag og pocketbok-forlag er blant de store produsentene av underholdningslitteratur i Norge. De utgir gjennomsnittelig 50 tegneseriesider pr dag, ifølge forlagsredaktør Jan Erik Søland. Det er omtrent like mye som det tradisjonelt store tegneserieforlaget i Norge, nemlig Semic.

Donald Duck gir derimot gevist både på kort og lang sikt. Fra og med nr. 1 - 1990 vil bladet få en ansiktsløfting, i første omgang et ekstra cover. Mer interessant for leserne er nok at man nå vil satse ganske mye tegneren *Don Rosa*, og trykke hans materiale fra amerikanske Gladstone. Han er det beste som har skjedd amerikansk Disney på lang tid. Han er spesiell ved at han også skriver sine egne fortellinger.

Hjemmet er det store julehefte-forlaget, hvor de rir gamle avtaler og således sitter med titler som ellers tilhører andre forlag. Det er ikke noe merkelig i det, mener Søland. -Vi var først ut, det kunne gjerne ha vært omvendt. Disse heftene går til et helt spesielt publikum. Det er de samme som ikke kunne tenke seg å spise tyrkisk mat, men likevel nispiser fikner i slutten av året. Disse vil aldri kunne tenke seg å lese tegneserier, men julehefte skal de ha med seg. Et julehefte som stikker seg ut er "Ole Brumms jul", som er særdeles vakkert kolorert med god repro fra den første årgang. Omslaget er fransk.

Mer fransk er det i historien om hvordan Obelix falt opp i styrkedrikk-gryta. Det er en gammel Goscinny-historie, som først nå blir virkeliggjort, og da ikke i en tegneserie i tradisjonell forstand, men som billedbok på 32 sider. Den er med på å markere Asterix-jubileumet på 30 år som fant sted rundt 29. oktober.

i Norge at vi nesten regner den for norsk, er *Hårek den Hardbalne*. Han startet den i 1963, etter å ha jobbet med Billy for Mort Walker. Han manglet penger, og så seg nødt til å holde ytterligere en serie i gang. Serien som startet i nød går nå fast i 1800 aviser i 58 land.

Som resten av familien, slet Dik Browne med sviktende helbred og sykdommer. I sine siste år var han praktisk talt blind. Hans sønner overtok stadig mer av arbeidet. Chris Browne tegner Hårek, og Bob Browne "Hi & Lois", mens Mort Walkers sønn, Brian, skriver manus for sistnevnte serie.

Dik Browne vil fortsatt leve i sin livssterke og entusiastiske Hårek, en serie som aldri har blitt utvannet eller har tapt seg.

Nå er Charlier borte

Jean-Michel Charlier, en av Frankrikes flittigste manusforfattere døde i sommer, bare 64 år gammel.

Bak seg hadde Charlier en karriere som strakte seg over 40 år og en mektig produksjon av serier, bl.a. "Kaptein Rød skjegg" "Luftens ørner" og særlig "Blueberry" som er hans hovedverk, og som han lagde i samarbeid med Jean Moebius Giraud. Sammen med Goscinney og Uderzo grunnla han seriebladet "Pilote" i 1959, et blad som fikk stor betydning for den franske tegneserieutviklingen i moderne tid.

Charlier vil bli husket, som Goscinney, som en av de store og ikke minst produktive manusforfatter for tegneserier.

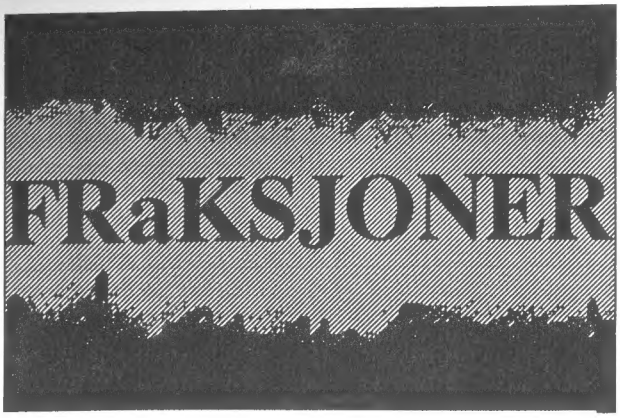

Organiserte tegneserie-fans

Bobbla er navnet på medlemsbladet for Norsk Tegneserieforum, som så mange vet. Foruten TEGN er dette de eneste som skriver og utdyper det forunderlige medium som består av tegneserier. Bobbla er vel verd å lese, og den beste (og eneste måten?) er å abbonere. Det gjør man ved å bli Forum-medlem. Det er tre kontigent-kategorier:

-Junior (7-16 år) *kr 50.-*
-Ordinært medl. *kr. 75.-*
-Støttemedl. *kr. 250.-*

Det nummer av Bobbla som er kommet *TEGN i Tiden* i hende er nr. 4/89. Det består av 24 entusiastiske sider i A5-format med omslag som viser et glisende monster med fingrer som ender i lange kniver.

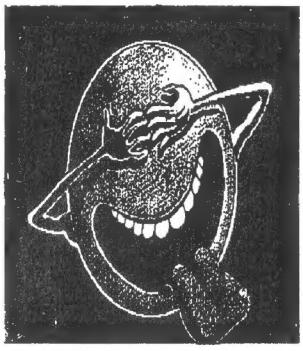

Inni finner vi en solid nyhetsseksjon som overgår TEGNs, bl. a. omtales det et spesielt fenomen av blader som man kan få gratis, nemlig *give-aways*. Man kan f.eks. skaffe seg en serie med *The Real Ghostbusters*, som barn kjenner fra TV3, og denne kan skaffes i leketøys-forretningene.

Batman har selvsagt en egen artikkel (og hvem har ikke det?). Man siterer Bob Kane, tegneren som skapte Batman-figuren i 1939: "Jeg likte (regissøren for Batman-filmen) Tim Burtons ideer om å la Batman slåss mot Jokeren og andre skurker i den atmosfæren tegneserien hadde på 40-tallet. Jeg ville at han kunne bli skadet som en helt vanlig menneske..."

Redaktør av Bobbla er Inge Madla, som sørger for at også nynorsk er representert i fans-miljøet. Hans krasse ledere er alltid oppfriskende å lese.

Synes du TEGN har sviktet donaldistene i et nummer eller to? Vel, Bobbla har sin faste Donald-spalte fra (selvsagt) Norsk Tegneserieforums Donaldistgruppe. Her er man urolig for den tilsynelatende volden som man mener å ha ettersporet i Donald. Hvem sier at hardbarkede tegneseriefans er blitt avstumpet? At forlaget Damm har begynt å utgi Donald Duck parallelt med Hjemmet er en stille nyhet. Bobbla gir iallefall Damms første utgivelse, "Donald i toppform" det glatte lag:

"Et merkelig format, en slags oppblåst vanlig hefteside som stiller store krav til kunstnerne - og de eksisterer ikke i denne boken - gjør dette til en usedvanlig grusom opplevelse. (...) Dette er tegnet av noen uten sans for proposjoner og farver. For dette vederstyggelige makkverk kreves det en hårreisende pris! Årets verste utgivelse!"

Og siden året så og si er omme, stiller TEGN seg solidarisk med Bobblas utvalgte for førsteplassen på serienes ti på bunnen. Tor Sandberg er herved anmodet om å revidere sin liste som han presenterte i forrige nummer av TEGN.

Bli medlem av Forumet. De har aktiviteter i de fleste større byene i Norge.

F.B.

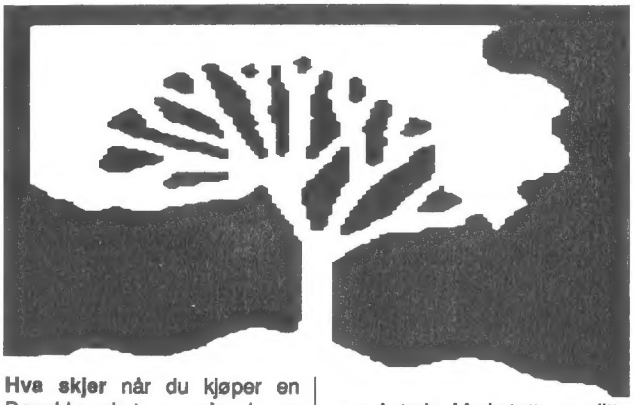

Hva skjer når du kjøper en Donald-pocket og når du er kommet halvveis, så løsner bladene og du sitter der med hundre flak og et omslag? Kjøper en tube lim? Eller gjør du som den unge samleren som tok kontakt med forbrukerrådet og undret på om han burde finne seg i det? Og det trengte han ikke. Forbrukerrådet tok saken opp med Hjemmet som bedyret at alle som opplevde en Donald-pocket som ikke holdt i ryggen, ville pronto få en ny. Så vet vi det: *det lønner seg faktisk å klage!*

Asterix er populær og har vart lenge nok til å ha fått klassiker-status. Det forstår man når parodiene dukker opp. *d'Isterix* heter en utgivelse hvor Asterix vrenges ut og inn, for det meste av heller ukjente tegnere. Blant annet har en tegner ved navn Coyote, et navn som nok vil bite seg fast i framtiden, en serie hvor en særdeles rustningskledd Asterix opptrer med motorsykkel; *Goscinnys Angels*.

Og når vi er inne på populære figurer, så er ikkeTintin og hans skaper Hergé mindre populære enn Asterix. Med støtte og ditto velsignelse fra *Fondation Hergé* og fru Rémy er det opp-rettet en fan-klubb; *Les amis d'Hergé — Venner av Hergé*. Foruten medlemsblad, kan man motta merker, kalender, behårete madame Castafoire-dukker med mere. Tintin-industrien valser videre altså.

Er man innom Paris, bør man gå på galleri. Se nye franske malerier, ta også med klassikerne, i særdeleshet impresjonistene. Er man fortsatt oppegående etter inntrykkene, bør man krysse av *Galleri Escale* som jevnlig holder utstillinger med kjente tegneserie-kunstnere. De som har hatt æren av å ha vært representert er Mézières, Tardi, Schuiten, Blanc-Dumont, Bertrand og Bilal. I sommer var det veteranen Franquins tur til å henge opp sine originaler. Danske Fedme, *Fat Comic*, merket seg at han farvelegger med blyant. Det er også de som håper på at Franquin skal begynne å lage nye serier, og ikke bare sole seg i glansen på forgangen storhet.

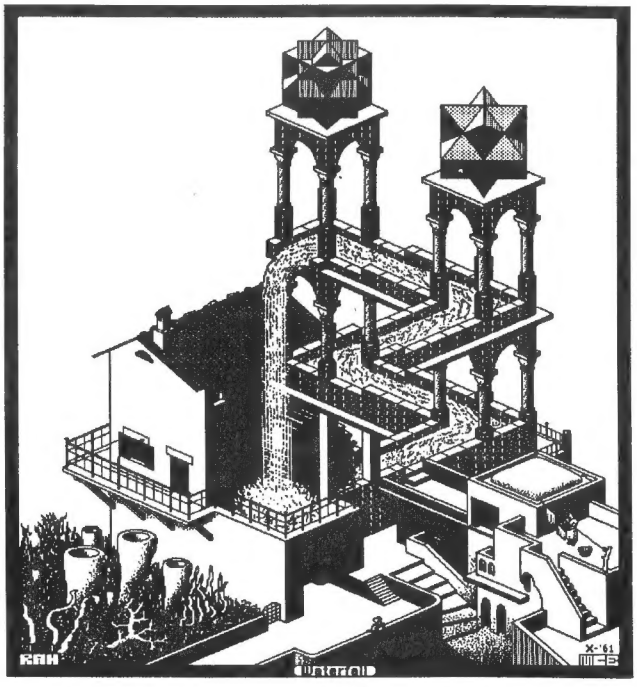

TEGN vil gjerne ha reaksjoner fra leserne på hva de opplever og reagerer på, positivt og negativt, i seriemediet og gjerne TEGN selv. Så sant vi får innlegg, i samme grad vil leserspalten våkne opp fra dvalen.

Leserne snakker ut!

Den første vedlegger fotostatkopier av artikkelen om Modesty Blaise fra forrige nummer og har lest TEGN slik eldre lærerinner leser, med rødblyant...

Hvordan kan du (Jon Gisle) la slike ting forekomme i et så prestisjetungt blad som TEGN?

I tillegg til en del trykkfeil og mange ord - særlig preposisjoner - som er falt ut - er det så mange svesismer og så "rett oversatt" at det fyller undertegnede med gru. Mangler F.B. fullstendig a) selvkritikk b) språksans c) oversikt?

Kort sagt: *fysjom!*

Etter min mening bygger slike ting bare opp under myter om at folk som driver med tegneserier er elendige både til å lese og skrive. Og det liker jeg dårlig!

Vennlig hilsen, om enn surmagede, hilsner

Ann-Louis Nerem, Semic

Ja, hva skal man si *- annet enn å rødme. Det skjer mye stygt i verden, skogdød, AIDS, men ingenting virker så ille som språkfeil.. I dette tilfellet manglet TEGN noen sider, bl.a. fordi ikke Semic klarte å finne ut av hvem som eide rettighetene til en serie som vi skulle trykke. Siden tomme sider måtte fylles, tok jeg og oversatte på direkten en greie fra svensk, og skrev resten av side 10, 11 og 30 i løpet av en sen kveld og natt for å få TEGN til å gå opp. Lagde lay-out, tok repro og sendte dritten til trykkeriet. Uten korrektur. Ingen blåkopi. Ingen unnskyldning, men en forklaring kanskje, siden jeg bidrar til å lage TEGN, "et prestisjetungt blad", etter min ordinære jobb, og blir ikke, i motsetningen til deg, betalt for det jeg gjør i seriemediet.*

F.B.

Jeg synes at lederen i siste nummer av TEGN skyter langt over målet. Bare tittelen er nok til å vrenge seg. Den bekrefter at alle som leser tegneserier er voldelige og grafser i blod.

Hvis Bjørklid misliker det han leser i Dagbladet, kan han ikke da holde det for seg selv? Han kan tilogmed skifte avis eller bare holde seg til tegneserier.

Ole-Wiggo Hanssen

Kanskje jeg mangler *a) selvkritikk b) språksans c) oversikt. Eller d) bare er trett. Siste punkt greide jeg, så vidt, å legge fram helt alene.*

F.B.

Når jeg leser TEGN, et blad som jeg synes er utmerket på sine egne premisser, så finner jeg ofte stoff som jeg liker og som jeg gjerne leser, men like ofte er det stoff som jeg ønsker å lese, og som jeg ikke finner.

Hva med Enki Bilal og Richard Corben, to tegnere som jeg setter høyest av alle? Når skal dere skrive om eller aller helst intervjue dem? TEGN etter TEGN har oversett dem.

Jeg håper på forandring på dette. Hilsen

T. Thorvaldsen

Du setter fingeren *på et ømt punkt. Det er klart vi gjerne skulle ha skrevet om og intervjuet begge de to tegnerne du nevner. Det er ingen prinsippiell grunn for det motsatte, om du frykter det. Det er heller andre grunner, arbeidspress, og tidsnød, men den som lever får se. Ingen vet hva som kommer i framtidige TEGN, aller minst redaksjonen selv.*

F.B.

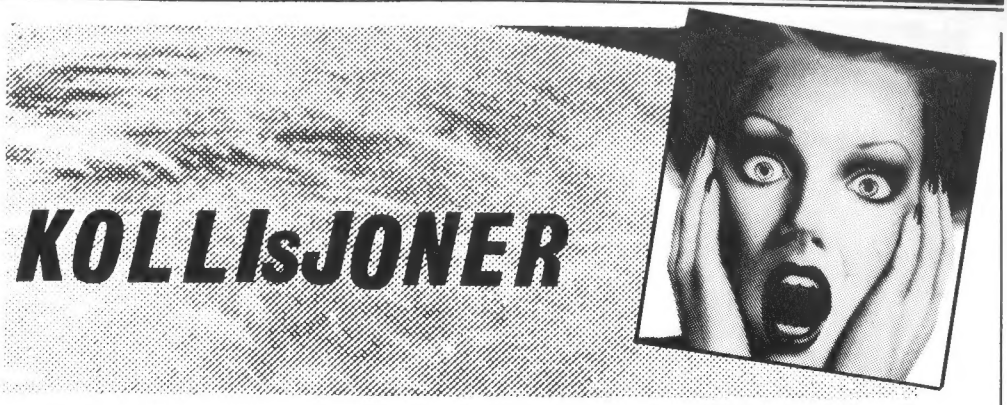

Mikke Mus vs Bibelen

Disney-konsernets Mikke Mus-tegneserie er den mest utbredte tegneserie i verden. Målt mot annen litteratur klarer den lille musen seg også imponerende.

Det er ca 5000 språk og dialekter i verden. Av dem er hele 1884 "belemret" med Bibelen, melder danske *Fat Comics*. Mellom årene 1815-1975 (vi mangler noen år her!) er det blitt

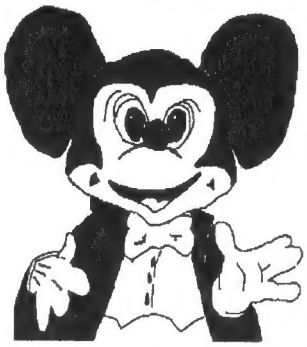

omsatt 2.5 milliarder bibler. Musen med de sorte ørene kommer dermed på en annenplass, utbredt på 284 språk. Lenin kommer ut på 222 språk, tross glasnost.

Rent finansielt gjorde heller ikke Disney-konsernet det helt dårlig; 1988 blir karakterisert som et jubelår. Direktøren for Disney, Michael Eisner, gikk helt til topps over de bedriftsledere som tjener mest. I 1988 tjente han 44.1 milloner $ — 300 millioner kr. Når redaksjonen av TEGN en stakket stund tenker over hva de tjener på å lage TEGN — 0.00 kr delt på fem personer. Det er som man minnes Karl Heinrich Marx' ord om at verdens goder er ulikt fordelt, men Marx er jo, beklageligvis, forbigått av både Bibelen, Mikke Mus og den sniken Lenin.

Et nytt *Blake & Mortimer* vil bli utgitt, selv om deres skaper, Edgar Pierre Jacobs døde for noen få år siden (se TEGN nr.5). Det er den 63 år Bob de Moor - en venn av Jacobs og Hergé, skal ferdigtegne den ufullførte *"Les 3 formules du professeur Sato"* i Tintin-stil med handling fra Japan.

John Difool er ikke over. TEGN har tidligere skrevet at hele den fem binds historien til slutt viste seg å være Difools eget hjernespinn. Bobblas Difool-tolker nevner i siste nummer at det ikke stemmer: "Jeg tror den tolkningen er helt på jordet. Det er nok et eller annet som har foregått i "virkeligheten" også. Eksakt *hva* er alt annet enn klart ." Skriver Bobbla noe uklart.

Men, John Difool er ikke over. Nå kommer flere tegneserie-ruter med den forsofne detektiv. Jodorowsky belyser hva som skjedde *før* alt oppstyret med Inkalen, og om hvordan detektiven ble detektiv: *"Detective privé de classe R"*. Klart! Tegneren er ikke Moebius. Uklart! Men den unge og ukjente, og dyktige Janjetov. Og for Bobbla utgis spesielt *"Les mystères de l'incal"* som går bak kulissene i Inkalen i håp om at det hele blir litt klarere. Greit?

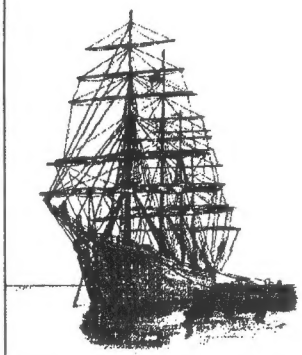

Herl opptatt (for tiden) Fantomet-klubben m.m.
Red.: Mock Duck

SANKsJONER

Biskopens favoritt

Også biskoper leser tegneserier. Mørebiskop Ole Nordhaug kan avsløre at han helst leser om den svært så ukristelige vikingen Hårek den Hardbalne eller Berserk.

Man kan lære mye av Håreks lederstil, mener Nordhaug. Imidlertid var det Fantomet bispen helst leste før. Det har imidlertid ingen som helst sammenheng med at Nordhaug synes Fantomet er en god tegneserie, nei, tvert i mot.

-Fantomet er virkelig den mest tåpelige tegneserien som er skapt. Hele systemet med "Ånden som går", en jungelfigur med "sorte briller" i den moderne verden, er virkelig for håpløst. Jam jeg synes hele opplegget var så håpløst at det ble interessant å lese tegneserien. Jeg tror nok også at det er flere i min "bransje" som har hatt det samme forhold til Fantomet, sier Fantomet.

Nå har imidlertid Nordhaug lagt bort Fantomet for godt. Årsaken var Fantomets giftemål med Sala Palmer.

-Et giftemål følte jeg ikke passet inn i Fantomets system. Det virket mer som om det ble gjort for å tilfredstille et behov i leserkretser. Jeg følte at med denne utviklingen ble hele serien litt for spesiell til at jeg kunne følge med i den.

Man skulle kanskje tro at en kirkens mann heller så sin tegneseriehelt gift enn i et papirløst forhold som fantomet og Sala hadde i så mange år. Noen slik diskusjon vil imidlertid ikke Nordhaug være med på. Tegneserien er en ting og hva Bibelen sier noe annet, mener han.

Etter at Fantomet forsvant fra prestegården i Molde gjorde en figur inntog. Hårek ble bispens nye supplement til den hellige skrift.

-Hårek-figuren har av og til noen riktige gullkorn som det er verd å merke seg. det er langt fra alltid han slår til, men de gangene Hårek sier noe om mellommenneskelig forhold, hender det gullkornene kommer. Man bør ta vare på disse gullkornene og benytte dem ved en passende anledning.

Det er dermed ikke utenkelig at de som lytter til bispens prekner kan få formidlet visdomsord fra mer enn en stor tenker. Kanskje historiene om Hårek kan gjøre like store inntrykk på menigheten som de med Jesus Kristensen...

Har så bispen noe inntrykk av hvordan tegneseriene står i det kristne miljøet sånn rent generelt?

-Nei, det er vanskelig å si noe sikkert om. Kristne leser nok tegneserier som alle andre, selv om det ikke finnes noen utpreget favoritt blant de kristne.

Hårek kan imidlertid Mørebispen anbefale (med et lite forbehold) til sine trosfeller. Selv hedenske vikinger har altså gjennomslagskraft i kristne kretser. Så da har jo verden tross alt kommet et lite skritt videre, med tegneserienes hjelp.

Tor Sandberg

Fantomet ble for spesiell for biskopen.

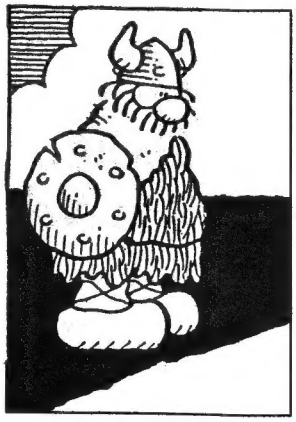

Hårek - godkjent av Møre-bispen.

Tegneserieklubb for voksne

Hjemmets tegneserieklubb har så langt vært landets eneste og den har primært vært for barn. Nå starter imidlertid Den Norske Bokklubben as landets første tegneseriebokklubb for voksne.

Navnet er selvfølgelig Den Norske Tegneserieklubben og introduksjonstilbudet foreligger i disse dager.

-Meningen er å kunne tilby våre medlemmer et nytt album månedlig med 25 prosent rabatt sett i forhold til prisen i kiosker og andre utsalgssteder. I tillegg vil vi komme med en del andre tilbud på album og dessuten gi ut vårt månedlige hefte med informasjon og tilbud. Det skal gjøre sitt til at våre medlemmer til enhver tid kan holde seg informert om hva som foregår på tegneseriefronten.

Dette forteller Bjarne Buset i Den Norske Bokklubben. Han håper at flere tusen melder seg inn i klubben.

-Vi håper at det skal bli mulig å få denne klubben til å gå. Hvor mange medlemmer vi trenger, vet jeg ikke helt, men rundt 10 000 er nok ønskelig. Måten vi kommer til å drive klubben på er å kjøpe vanlige album-utgivelser av forlagene og tilby disse til våre medlemmer. Det er altså snakk om utgivelser som er identiske med de man ellers kan få kjøpt. Prisen er imidlertid gunstigere. For forlagene kan dette få stor betydning. Dette kan nemlig bety at opplagene økes med noen tusen. Gjennom vår distribusjon vil det bli mulig å selge langt flere tegneseriealbum enn hva som har vært tilfellet i Norge så langt.

Buset håper at denne tegneserieklubben etterhvert vil gjøre sitt til at norske lesere blir mer a jour med hva som rører seg i tegneserieverden.

-Jeg håper vi iallfall kommer på linje med danskene.

Første album fra klubben blir Christopher Nielsens nye album "Jazzbasillen".

- Christopher Nielsen er en fjær i hatten for enhver utgiver, uttaler Bjarne Buset.

I tillegg til dette albumet vil nye medlemmer kunne få velge mellom 15 gamle album for en billig penge. Blant disse finner vi både Billy, Modesty Blaise, Corto Maltese, John Difool, og Tommy & Tiger'n.

Noe for enhver smak altså. Kanskje dette spennet også vil være indikerende for hva tegneserieklubben vil komme til å tilby i tiden framover.

Tor Sandberg

Bustenskjolds far portrettert: — *Sigurd Lybeck*

En av de eldste og uten tvil den mest seiglivete norske tegneserie er den om Jens Von Bustenskjold liv og levnet i Oladalen.

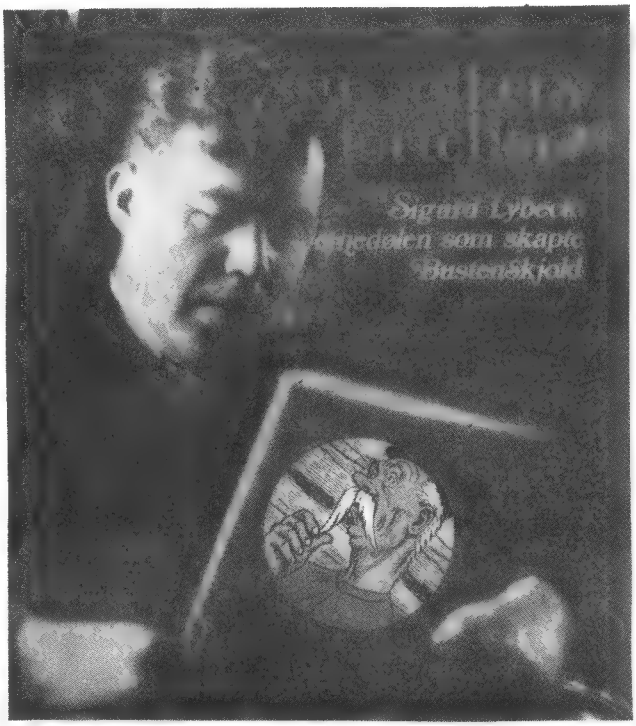

Etter at redaktør Nils Johan Rud i Arbeidermagasinet, senere Magasinet for alle, i 1934 fikk ideen om en tegneserie basert på Sigurd Lybecks historier, fikk leserne i mer enn 1000 nummer av bladet lese om denne forunderlige adelsmannen og hans mange like underlige kjente. Serien ble tegnet av samme mann gjennom alle de årene den gikk. Hans navn var Anders Bjørgaard og han var sør-trønder, fra Ålen.

Tidligere i høst utkom boken om Bustenskjolds far, Sigurd Lybeck. Boken er ført i pennen av Jul Haganæs som i mange år var en av Lybecks gode venner. Den godeste Haganæs har tidligere gitt ut både diktsamlinger, romaner og annet mellom stive permer.

I "En folkets forteller" skriver Haganæs i hovedsak om forfatteren Lybeck, men som han påpeker, var det tegneserien om Bustenskjold som førte til at Lybeck fikk sitt store gjennombrudd her lands. Serien var lagt opp i stil med Prins Valiant. Det vil si at tegner Anders Bjørgaard laget bilder til Lybecks underliggende tekst. Et pussig poeng er at Lybeck og Bjørgaard bare møtte hverandre en eneste gang i løpet av de mange årene de samarbeidet. All kontakt forøvrig ble formidlet via postverket.

Historiene om Von Bustenskjold går fremdeles som tegneserie i en del aviser. Folk har ennå ikke mistet sansen for Bjørgaards klovner av noen halvgamle kaller og hans kjælne, varme og lubne jenter. Slik står nok de to - tegneren og forfatteren - svært godt til hverandre. I Haganæs sin bok blir tegneserien avspist med rundt 20 sider, til tross for at den pryder omslaget. Den som ønsker nærmere innføring om denne urnorske tegneseriefiguren er dermed henvist til andre oppslagsverk. Boken gir ellers utrolig mange sitater i løpet av de snaue 200 sidene. Boken er illustrert med både fotografier og glimt fra tegneserien.

Tor Sandberg

Imperiet — Nytt norsk tegneserieforlag

I disse dager foreligger første album fra et nytt, norsk tegneserieforlag.

Det er nemlig med stolthet at Imperiet Norsk Forlag kan presentere Gilbert Sheltons Freak Brothers, sammen med seks nye sider fra Norges mest produktive tegneserieskaper, Christopher Nielsen. Bak forlaget står den alltid like ustoppelige Ole Olsen.

-Jeg fikk en svært gunstig avtale med den amerikanske lisensinnehaveren til Gilbert Sheltons serier. Det gjorde mulig for meg å gi ut dette albumet. Hvis det blir en suksess, satser jeg på å gi ut flere album med Freak Brothers, forteller Olsen.

Første serie med brødrene Freak er historien hvor de drar "Tilbake til grasrota". Deler av denne historien har tidligere blitt presentert i Gateavisa.

Christopher Nielsen bidrar med "To trøtte typer i hasjforviklingar". Denne serien er nærmest en liten parantes å betrakte i forhold til den mye lengre serien om Freak Brothers. Likevel vil den nok medvirke til et større salg. Nielsen har jo etterhvert fått en tilnærmest fanatisk tilhengerskare.

Fra Christopher Nielsens hasjforviklingar...

8000 album skal nå Ole Olsen forsøke å bli kvitt, blant annet med god hjelp fra Narvesen. Det går også an å bestille albumet direkte fra Imperiet og Olsen selv. Adressen er Ole Olsen; Hjelmsgate 3, 0355 Oslo 3. Synes du adressen lyder kjent? Joda, det stemmer, det er der Gateavisa holder til, og hvor Ole Olsen nå avtjener sin siviltjeneste.

Tor Sandberg

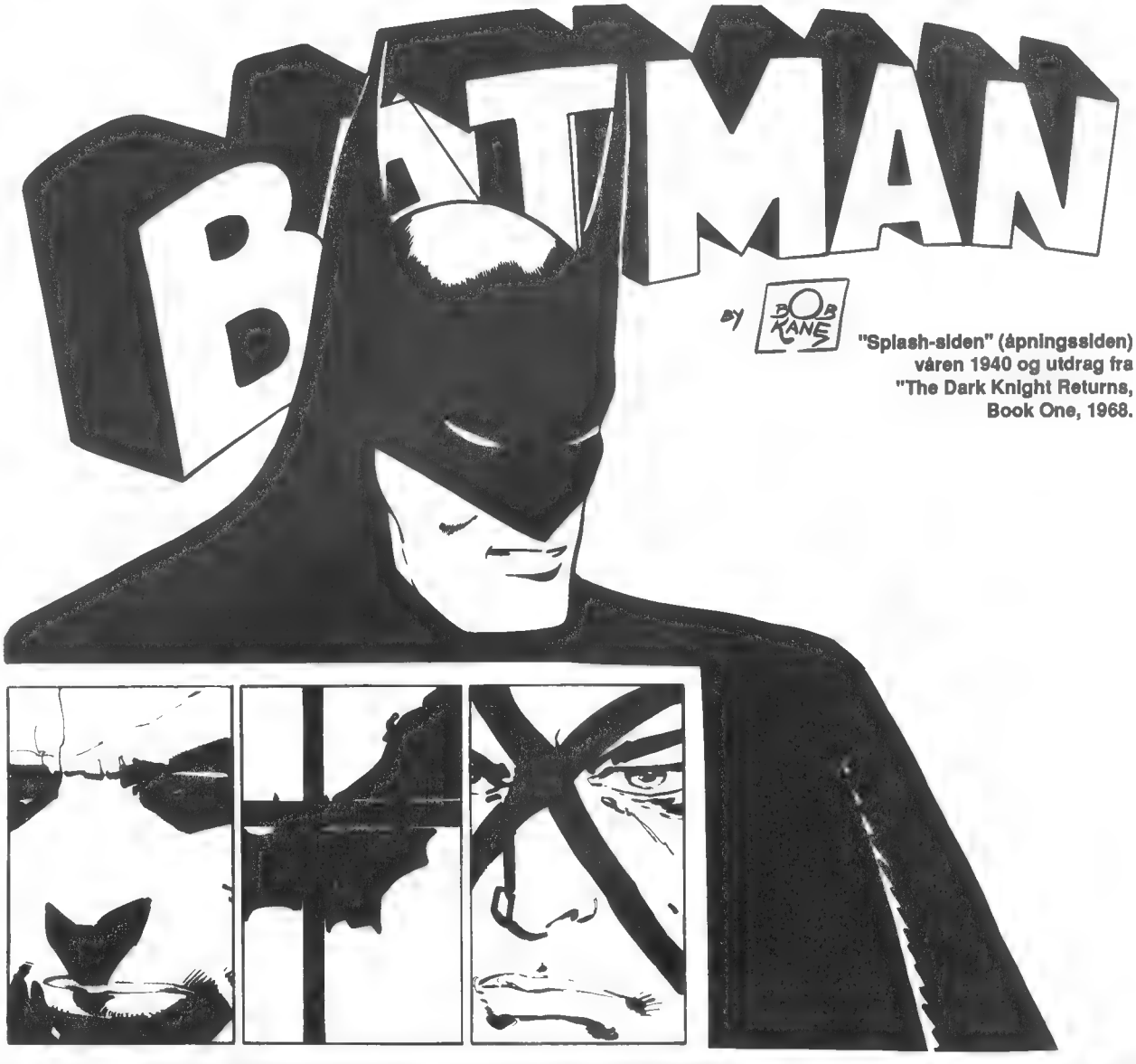

"Splash-siden" (åpningssiden) våren 1940 og utdrag fra "The Dark Knight Returns, Book One, 1968.

Batmania

- Batmans første 40 år

Fra Batman ble introdusert i "Detective Comics nr 27" i mai 1939, har Batman fått millioner av lojale fans. Kanskje først og fremst fordi han er den mest menneskelige av alle superhelter...

Batman er og har alltid vært forskjellig fra de fleste andre superhelter. Han har aldri vært velsignet med spesielle over-menneskelige krefter.

Faktisk tok det ham femten år å bygge opp sin fysiske styrke, og skaffe seg vitenskapelige kunnskaper for å bli det han er, en deduserende detektiv. Hans hemmelige identitet var ikke en luksus, men en nødvendighet idet hans kostyme ikke var som med tilfellet Supermann, et fyrverkeri i nasjonale farger, men mørkt og dystert for å spre skrekk og redsel hos Gotham Citys kriminelle. Et rent psykologisk forsprang.

Supermann ble første gang utgitt i 1938 og Batman året etter. Begge ble enestående suksesser, og er de eneste superheltfigurer som har hatt fast utgivelse uten avbrudd helt fram til våre dager. Og i disse tider er både Batman og Supermann mer populære enn noensinne. Særlig Batman.

At Batman i det hele tatt ble en forbryterbekjemper, er ikke begrunnet med samme åpenhet som tilfellet Supermann. Bare en håndfull gruppe mennesker (og noen millioner lesere) kjenner hans alterego som millionæren og playboyen Bruce Wayne og forstår hans personlige og besatte krig mot kriminaliteten.

En begrunnelse

Batman har aldri glemt sjokket da han som barn spaserte med sine foreldre, og da "mannen med de gule, skremte øynene og en stemme som knust glass" kom ut av mørket med en revolver, forlangte morens halssmykke, og så avfyrte fire skudd og drepte foreldrene foran øynene på gutten. En barndom døde i samme øyeblikk, og med farens millioner hadde unge Bruce tiden og ressursene tilgjengelige for å bli den mørke legenden han satte seg som mål å bli. Da han var rede til å gå til krig mot kriminaliteten, som hevn for sine foreldres meningsløse død, tok han synet av en flaggermus som kommer

THE BOY'S EYES ARE WIDE WITH TERROR AND SHOCK AS THE HORRIBLE SCENE IS SPREAD BEFORE HIM
FATHER, MOTHER!
...DEAD! THEY'RE D..DEAD
DAYS LATER A CURIOUS AND STRANGE SCENE TAKES PLACE.
AND I SWEAR BY THE SPIRITS OF MY PARENTS TO AVENGE THEIR DEATHS BY SPENDING THE REST OF MY LIFE WARRING ON ALL CRIMINALS
AS THE YEARS PASS BRUCE WAYNE PREPARES HIMSELF FOR HIS CAREER. HE BECOMES A MASTER SCIENTIST.
TRAINS HIS BODY TO PHYSICAL PERFECTION UNTIL HE IS ABLE TO PERFORM AMAZING ATHLETIC FEATS.
DAD'S ESTATE LEFT ME WEALTHY. I AM READY BUT FIRST I MUST HAVE A DISGUISE.
CRIMINALS ARE A SUPERSTITIOUS COWARDLY LOT, SO MY DISGUISE MUST BE ABLE TO STRIKE TERROR INTO THEIR HEARTS. I MUST BE A CREATURE OF THE NIGHT, BLACK, TERRIBLE.. A A.
AS IF IN ANSWER, A HUGE BAT FLIES IN THE OPEN WINDOW!
A BAT! THAT'S IT! IT'S AN OMEN.. I SHALL BECOME A BAT!
AND THUS IS BORN THIS WEIRD FIGURE OF THE DARK.. THIS AVENGER OF EVIL.. THE BATMAN

stille glidende inn gjennom vinduet, som det endelige manifest for sin Batman-identitet.

Denne helten, Nattens Ridder, ville sannsynligvis ha hatt en helt annen posisjon i tegneseriene om det ikke hadde vært for den brutale opprinnelsen, hvor minnene alltid har ligget i bevisstløsthetens skygger og i mytens bakgrunn. Besettelsen i å bekjempe kriminaliteten, som ble født i tragedien, har alltid holdt et solid grep på leserne.

Batmans verden er ikke den samme solfylte verden som de fleste andre superhelter er vant til. Få vil bytte plass med Batman og hans patruljering rundt midnatt. Få vil ønske plassen i skyggen, utenfor rekkevidde av tiljublende publikum. Batmans verden er et sted hvor plutselig død rammer uskyldige og hvor det dystre

Batman har en begrunnelse for at han er blitt den fryktede forbryterbekjemperen. Hans foreldre ble myrdet av en banditt mens unge Bruce Wayne så på, - en opplevelse som fikk ham til å sverge en ed, trene seg opp og ta en bestemt forkledning og merke; en flaggermus! (våren 1940)

landskapet inkluderer skurker som også representerer superhelt-verdens skyggeside; psykopater og sinnssyke som stjeler og myrder utenfor rammen av det rasjonelle.

Batman var ikke bare et perfekt uttrykk for samtidens ønske om eskapisme. Man finner lignende figurer i andre myter som behandler temaet heroisme og kampen mot Det onde. I motsetningen til fortidens helter, trenger ikke dagens å reise til fjerne steder for å møte Det onde - det finnes midt i blandt oss. Man finner

YES, BRUCE WAYNE CAN STILL IDENTIFY YOU.' YOU WERE THAT KILLER.' ADMIT IT.'
HA.' NO JURY WOULD BELIEVE WAYNE'S IDENTIFICATION ACCURATE AFTER ALL THESE YEARS. YOU'RE BLUFFING.' BESIDES... HOW DO YOU KNOW WHAT REALLY HAPPENED?
I KNOW BECAUSE I AM THE SON OF THE MAN YOU MURDERED.' I AM BRUCE WAYNE!!

Det skjebnefulle øyeblikk da Batman lar Bruce Wayne konfronteres med sine foreldres morder, Joe Chill, november 1948.

assosiasjoner til den kommende Batman-myten i den tidlige amerikanske underholdningslitteraturen - *pulp*, små hefter som ble trykket på dårlig papir. Den samme kiosklitteraturen som tegneserieheftene med Supermann og Batman nærmest utkonkurrerte. I 1882 finner vi en fortsettelsesserie om "Mannen i sort" i bladet "The Boys of New York". I atmosfæren av mystikk, var bruken av en hemmelig identitet hensiktsmessig for den ensomme hevner av urettferdighet. Også eventyrene om "The Scarlet Pimpernel", en forkledd engelskmann som reddet medlemmer av det franske aristokratiet fra revolusjonen, er en tidlig forgjenger. Den maskerte Zorro i det gamle California med en svak sivilperson og en handlingsmektig kriger i to roller for samme person, er et annet eksempel. Når Zorro tar på seg masken og kappen, kommer "en ild over ham". Det er også en annen, den maskerte The Shadow, med "power to cloud men's minds" og vilje til å henrette forbrytere med to revolvere.

Før den mørke eventyreren i tegneserieheftene, selv før krimbekjemperne i "pulp", den amerikanske kiosklitteraturen,eksisterte det mystiske fremmede, som "The Man In Black". Med sin mørke hatt, prominente nese og svingende kappe gir han assosasjoner til en annen hevner... ("The Boys of New York", 1882)

Umiddelbar suksess

Tegneserie-industrien forandret seg med ett radikalt slag da forlaget DC (for Detective Comics) sendte ut det første nummeret av *Action Comics* i 1938. Omslaget hadde en mann i rødt, hvitt og blått som løftet en bil over hodet. Og av førsteopplaget på 200 000 eks ble samtlige solgt ut. DC spurte den 22 år gamle Bob Kane om han kunne komme opp med en superhelt som kunne komplementere Supermann. En underlig blanding av Supermann, Lyn Gordon, Den Ensomme Rytter, Zorro, Fantomet og andre maskerte helter ble mikset på Kanes tegnebord. The Shadows mørke fremtoning ga også en bit til puslespillet, men også Dick Tracys evner som kriminaletterforsker. Da de første skissene var klare tok Kane kontakt med sin venn Bill Finger, som skrev for *pulp*.

"Han gjorde flere forandringer til mine røffe skisser," forteller Bob Kane, "han ba meg fjerne øynene fra åpningene i masken, og også få masken til å dekke hele hodet." I tillegg kom de korte, spisse ørene og kappen som under handling ville folde seg ut og gi inntrykket av en stor flaggermus. Men viktigst av alt, Batman fikk en begrunnelse for å hate og et ønske om å bekjempe kriminalitet.

Bob Kane, Batmans skaper, var 22 år da han begynte å tegne Batman i 1939. Han tegnet sin figur kontinuerlig fram til midten av 1960-tallet. Kunstnerisk, lik Joe Shusters arbeid på Supermann, var hans tegninger meget amatørmessige. Bakgrunnen eksisterte knapt, karakterene var stereotype, og anatomien stiv og livløs. Likevel var serien som helhet meget effektiv i sin kommunikasjon med leseren.

Batmans besettelse går likevel lengre enn en personlig vendetta mot kriminalitet; det er et korstog på vegne av samfunnets uskyldige i en sammenheng hvor han utviklet et personlig tabu, nemlig å aldri ta liv.

Jeg hater å ta liv...

Det er i og for seg ikke så fremmed, Supermann sverger til det samme tabu, men Batman startet faktisk ikke sin karriere med de samme idealer. Da Batman første gang kom ut av nattens skygger og overrasket en kriminell på et hustak, mistet denne livet i fatalt fall mot asfalten. Han nølte heller ikke med å kvele dem med sin lasso. En annen gang benyttet han en revolver med sølvkuler for å drepe en vampyr som lå i kisten. Og sommeren 1940 grep han et maskingevær for å gjøre ende på en annen skurk,

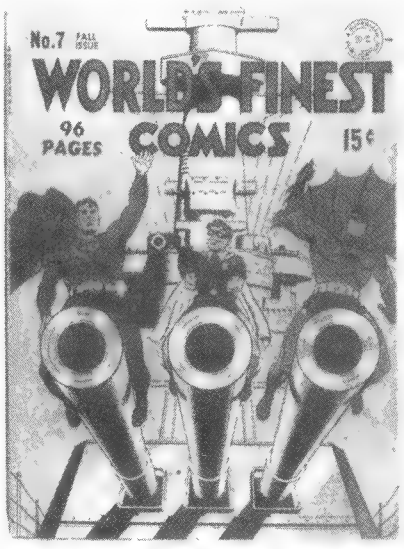

Både Batman og Robin, sammen med Supermann, deltok sammen i den militaristiske opprustning som sanne patrioter. Selv andre enn Wertham vil kunne se fallske symboler i dette bildet, våren 1942.

mens han snerret: "Uansett hvor mye jeg hater å ta liv, er jeg redd det var helt nødvendig denne gangen!"

Da Batman begynte å slå og sparke seg gjennom avskummet i underverden i 1939 var det en perfekt reaksjon overfor den komplekse virkeligheten som strammet seg om samtiden. For å overleve, krevde tiden en strikt bevissthet av «Oss kontra Alle de andre». Batmans verden gjenspeilte denne følelsen, hvor skillet mellom Det Gode («oss») og Det Onde («de andre») var klart trukket. Den moralistiske Batman holdt seg faktisk stabil helt fram til 1970-tallet hvor beskrivelsene av Batmans indre konflikter ble utviklet og hans vakling mellom Det Sorte og Det Hvite ble innkapslet i myten.

Den post-depressive samtiden som Batman ble født inn i, hadde en viss beundring for kriminaliteten. Selv en faktisk skikkelse som bankrøveren John Dillinger ble beskrevet som en self-made man som kun bekjempet et korrupt system. Det samme synet ble understøttet av Hollywood som, ubevisst eller ikke, glorifiserte gangstere på film. Disse var energiske, ressursfylte, sultne på suksess, tok hva de ville ha fra et samfunn som var for svakt for å hindre det. Når virkelighetens myndigheter tilsynelatende var maktesløs overfor kriminaliteten fikk det sin effekt overfor det avislesende publikum. Men den amerikanske virkeligheten fikk etterhvert snudd bildet av den kriminelle fra folkehelt til et symbol på råttenskap for hele nasjonen. Ikke minst en annen tegneseriefigur som Dick Tracy (som forøvrig også blir film i disse dager) ble et uttrykk for viljen til å slå tilbake gangstervelde ts grep over samfunnet og ikke minst avisforsidene. Dick Tracy var en samtidig ridder som var klar, villig og ikke minst *i stand til* å slå tilbake. Denne moralistiske tegneseriefiguren ble skapt av Chester Gould som uttalte som begrunnelse at "om ikke politiet maktet å ta gangsterne, så skulle jeg skape en fyr som kunne..." Det er den samme bakgrunnen som Batman må ses i.

Og virkelighetens kriminalbekjempelse tok seg opp da nye lover som styrket FBI ble vedtatt i 1933. De skjøt f.eks. ned John Dillinger på

I sine første år hadde Batman ikke noen fordommer mot å drepe, hans mordlyst var pakket inn i hans hevnmotivasjon. Først da Robin dukket opp kom tabuet mot å ta liv. (Juli, 1939)

kloss hold da han kom ut fra en kino i Chicaco. Filmen han nettopp hadde sett var *Manhatten Melodrama,* om en forbryter som dør i den elektriske stol.

Da Robin ble en del av Batmanmyten i 1940 ble Batmans kode mot å ta liv koblet inn. USA gikk inn i en global konflikt da Pearl Harbor ble bombet i desember 1941. Samtiden forlangte en spesiell disiplin og Batmans utgivere så det nok som lite forenelig med en rebelsk Batman gående løs ved midnatt i rollen som dommer, jury, og bøddel etter eget hode, mens resten av USA måtte møte rasjonering og luftvernsøvelser. Det var kanskje heller ikke helt lo-

gisk med en revolver-Batman mens hans foreldre hadde blitt drept av det samme. Når han senere likevel bruker en revolver mot en banditt med maskingevær, forsvarer han seg: "Jeg bare vingeklipte ham." Og den medfortellende teksten slår kategorisk og didaktisk fast at "Batman dreper aldri noen med en revolver!" (Vinter 1941).

I samme periode sloss duoen med sverd mot pirater og Batman roper til Robin: "Benytt kun flatsiden! Husk, vi dreper aldri med våpen av noe slag!"

Robin - guttevidunderet

Som *The Boy Wonder* ble Robin presentert. Introduksjonen av en "dynamisk" duo var Batmans bevegelse vekk fra den harde linje. Robin fjernet også den ensomme kjemper-atmosfæren, slik at den bitre Batman ble mer sympatisk, og mer menneskelig. Han ga også grunnlag for større dialog, hvilket var hensiktsmessig siden Batmans sjeleliv ikke var mye å skrive om - ennå. Men først og fremst var Robin et identifikasjonsobjekt for de unge leserne.

Robin introduserte en mindre farlig Batman, men deres tette samarbeid fikk mistenksomhetens slør over seg. Var det ikke unaturlig at en voksen mann og en ung gutt bodde sammen? Hadde de i "virkeligheten" et homofilt forhold sammen? Selv i tegneserieSammenheng fikk deres forhold dramatiske dimensjoner, i februar 1950 - *The Trial of Bruce Wayne* blir de adskilt av loven!

De friske fargene i Robin-drakten, rød, gul og grønn, lyste opp hele seriens entonige koloritt. Robin omformet kampen mot kriminaliteten fra en besettelse til et spørsmål om ha det moro. Som duo innførte Batman og Robin et forbilde for andre serier; alle tøffe helter fikk en liten gutt som minatyrbilde av seg selv.

Batmans verden ble utviklet i form av gjenstander. En batmanhule, batbil, båt, fly, våpen og hva det enn måtte være. Alt sammen fungerte som tinnsoldater som småguttene kunne kjøpe som leketøy, og utspille sine egne Batman-eventyr. Robin var den *endelige* barnsliggjøringen av Batman.

Selv de om fleste ungene var fans av Robin, var det ikke alle som likte denne omformingen. Tegneren Jules Feiffer har skrevet: "Jeg orket ikke opplegget med en gutte-partner. Det var den *voksne* superhelten jeg identifiserte meg med. De representerte framtiden, mens Robin var på min egen alder. Og man trengte bare å kaste et blikk på ham for å se at han sloss bedre enn meg, spilte ball bedre, spiste bedre, og levde bedre. Når jeg forsøkte å glede min mor - og mislyktes, reddet Robin Batmans liv og fikk gullmedaljer..."

Dr. Wertham vs Batman & Robin

På femtitallet kom reaksjonen mot tegneserienes voldsomme oppsving fra begynnelsen av krigen i form av Dr. Wertham, som mislikte forbindelsen Batman-Robin enda mer enn den unge Jules Feiffer og vennene hans. Det faktum at Bruce Wayne hadde adoptert den unge Dick Grayson og deres blodsbrødrepakt, var bare et dekke for et homofilt og pedofilt forhold mellom en voksen mann og en ung gutt. Fredric Werthams bok "Seduction of the Innocent" kom ut i 1954. Hovedtemaet var at barn ble manipulert til forbrytere og perverse av tegneserier. Boken ble en sensasjon og førte til høringer i det amerikanske senat samme år.

Plutselig ble serier, en gang barnslig moro og uskyldig virkelighetsflukt, brukt som en del av taktikken for Senator McCarthys jakt på avvikere av alle slag, i første rekke kommu-

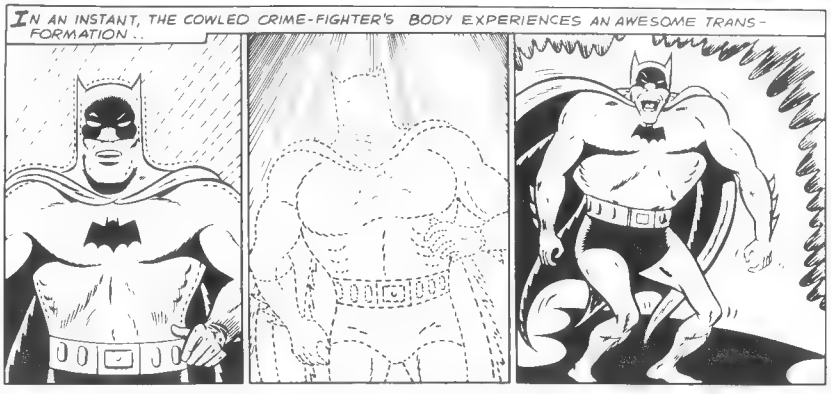

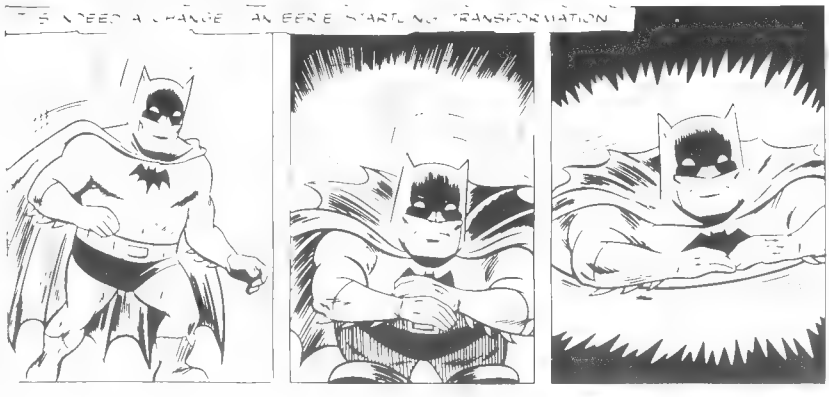

På femtitallet var ikke Batman lenger den dystre, ensomme bekjemperen av kriminalitet — i steden ble serien ren science-fiction, hvor Batman reiste ut i verdensrommet eller ble forvandlet av strålene til underlige vesner fra en annen klode. Komiske og nærmest surrealistiske trekk ble enerådende.

nister. Wertham brydde seg ikke om å benytte vitenskapelige metoder for å underbygge sine anklager, kun det enkle faktum at mange mentalt forstyrrede ungdommer leste serier var nok til å fordømme seriemediet som helhet. I ettertid ser man at Wertham selv hadde en forunderlig fascinasjon og dragning mot det perverse.

Werthams anklager mot at Batman og Robin var homofile, er et godt eksempel på tidens angrep på tegneseriene. Med sin kunnskap om morbide deviasjoner (avvik), analyserte han fantasi-figurer som om de var virkelige skikkelser. At to kriminalforkjempere delte det samme hjem, ble utledet til at de var homser, til tross for manglende bevis på det motsatte. Wertham så også fallossymboler i så og si hver eneste tegning. Og når Batman la armen om Robins skuldre, var det bevis for at deres følelser for hverandre var seksuelle. Om de *hadde* vært virkelige skikkelser ville de ha vunnet et injuriesaksmål mot denne psykiateren.

Bob Kane var skrekkslagen over at noen kunne lese inn homoerotiske trekk i hans karakterer. Han hadde latt Bruce Wayne gå ut med de vakreste kvinner i Gotham og latt Dick Grayson rødme sjenert når en skolevenninne smilte til ham. Men ryktene om at duoen var dynamisk på mer enn en måte var nok til at utgiverne måtte ta hensyn til det. Duoen representerte egentlig tre menn, også butleren Alfred bodde i Wayne-huset. Han ble raskt drept, og inn kom tante Harriet som et kvinnelig alibi i det maskuline miljøet. Werthams logikk fikk ham til å anklage utgiverne for mord på Alfred.

Men Batman er snill!

Dette var den samme Batman som utgiverne hadde brukt krigsårene til patriotisk innsats, særlig i salget av krigsaksjer, bekjempet nazistiske spioner, sendt "God jul"-ønsker til innbyggerne av Gotham, og tilogmed tatt barn i lære hvordan man bør oppføre seg på skolebussen. Og viktigheten av rase-likestilling - i 1950!

I førti år har Batman måtte bekjempe en rekke banditter, men i motsetning til andre superskurker, så er flertallet av disse psykopater, Pingvinen, Gåten, og den mest sinnsyke av dem alle — Jokeren... (februar 1985)

Forbausende Bat-fakta!

Gotham City, hvor er det? Den nye Batman-filmens regissør Tim Burton beskriver det som *New York gone crazy*. Opprinnelig opptradte Batman nettopp i New York City, men ved stormen spredning, og siden Supermann opprettholdt lov og orden i Metropolis, også New York, måtte Batman få sin egen by — Gotham City. "Min definisjon av Gotham er New York nedenfor Fjortende Gate etter klokken 11 om kvelden" mener Batman redaktør Denny O'Neil.

Politimester Gordon var kjent som en politimann som fulgte lovens bokstav, en ekte Willy Haugli, men myknet opp etter hvert. Først kunne han ikke godta en vigilante som Batman, men de ble raskt venner og en svær signallykt på politihusets tak sendte Bat-emblemet ut i natten når loven trengte Batmans hjelp. Gordons datter, bibliotekaren Barbara, var en periode på 60-tallet en kvinnelig variant av Batman, *Batgirl*. Gordon kjenner seg som venn av både Batman og Bruce Wayne, men kjenner ikke deres felles identitet. Gordon er den eneste figuren som har eksistert siden det aller første Batman-bladet og fram til nå.

På femtitallet var den dynamiske duoen egentlig en trio, siden Waynes herskapsbolig ble styrt av en engelsk butler, **Alfred Pennyworth**, som også deltok aktiv, både som detektiv på egen hånd, og som comic relief. En underligere rolle fikk han da han skrev pseudo-fortellinger om en framtidig Batman; historier hvor man kunne bryte seriens egentlige kronologi, f.eks. la Batman bli gift og få barn. I neste blad var Batman atter ungkar, fordi Alfreds fortelling bare var "fiksjon". Alfred ble "drept" da tante Harriet dukket opp, men "gjenoppvekket" og gjeninnsatt som butler da Robin flyttet ut for å gå på college.

Batman overlevde Werthams angrep, men tegnere ble arbeidsledige, noen begikk selvmord, forlag gikk inn og industrien som helhet fikk ingen ny rekruttering på et tiår på grunn av tegneserienes lave anseelse og generelle vanskeligheter.

Batman var liberal i tankegangen, og viste stadig vekk et hjerte. Selv hans erkefiende, Jokeren, var mindre psykopat på denne tiden. Han hadde faktisk ikke myrdet noen på flere år. Femtitallets Batman var blitt temmelig bløt. Han var mer av en science-fiction-figur enn en maskert detektiv. Bob Kane som en gang satte sin stolthet i realisme, sendte nå sin figur ut i verdensrommet, tilbake eller fremover i tiden, lot ham slåss mot kjemper, hekser og vampyrer i Ungarn. Når Batman bekjempet skrekkelige eller underlige monster fra verdensrommet (samtidig som USA's romprogram bokstavelig lettet fra bakken i og med at John Glenn ble sendt i en bane rundt jorda med Mercury...), kunne han gjennomgå de forunderligste og mest fantastiske fysiske omforminger. Han ble liten og gigantisk, usynlig og et fantom, en ape og titalls andre ville inkarnasjoner.

En figur som *Bat-Mite*, en liten humoristisk Alf-lignende vesen med magiske krefter fra en annen planet kom stadig til Gotham for å lage ugagn. Forbryteren var blitt en ugagnskråke. Da atombombetrusselen var på sitt høyeste og den kalde krigen på sitt kjøligste, så var Batman (og de andre seriene) på sitt mest eskapistiske. Kanskje det ble litt for mye for selv Batman. Iallfall stønner han i 1961: *"Du store Scott! Enda et bisarr vesen med et fantastisk våpen!"*

Batman ble mer detektiv på 60-tallet igjen, men han måtte vente til sluttet av 70-tallet og 80-tallet før han møtte seg selv i døra som den tidligere bitre hevneren fra 1939. Det er også en komposisjon — sirkelen.

F.B.

Kilde: Mark C. Vaz: "Tales of the Dark Knight (1939-1989)

På 70- og 80-tallet ble Batmans kjærlighetsliv mer hissig i takt med utviklingen av hans indre livs kompleksitet. Han fikk faktisk også et kjønnsliv. Tegner: Neal Adams (September 1972)

***Batman-filmen* har skapt en fantastisk medie-oppmerksomhet. TEGNs utenrikskorrespondent i Gotham City, *Tor Sandberg*, har tatt for seg flaggermus-fenomenet fra de fleste synsvinkler.**

Batman — The Movie:

Men hvor var Robin?

De mystiske plakatene med flaggermus-emblemet er ferd med å bli fillete og dekket av andre og nyere plakater. Batman har igjen trukket seg tilbake til skyggene etter at han en stakket stund opplevde et slags (medie)hysteri i trauste Norge.

Kinolokalene står tomme i påvente av neste storfilm. For en storfilm er Batman virkelig. Langt mer verdt enn de tre stjernene den ble møtt med av Dagbladet, VG og andre historieløse organer. Stor filmkunst er det ikke snakk om, men derimot underholdning av pureste Hollywood-merke. Det er lenge siden jeg til de grader har blitt underholdt av noen film, det være seg norsk eller utenlandsk.

For vanvittig?

Batman klarte imidlertid aldri å fylle kinolokalene helt opp her i den hjemlige steinrøysa, og interessen for gamle spissøre varte vel heller ikke så lenge som kinodirektørene hadde håpet og ventet på. Ble Batman tross alt for skremmende for norsk ungdom? Ble Jokerens vanvittige fjes på kinoplakatene litt for nærgående til at man helt vågde å la seg innfange av ham i kinomørket?

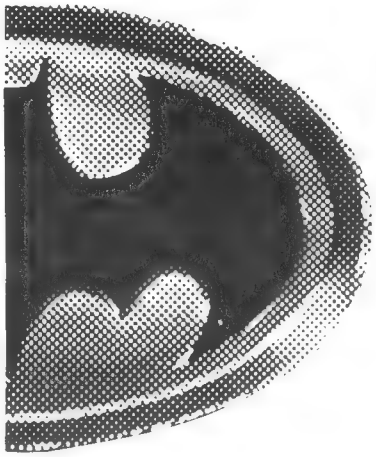

Jeg må innrømme at det var mange motstridende følelser jeg lot meg innhylle av kinoens mørke for å bli oppslukt av Gothams enda svartere natt. Hvordan hadde gode gamle Lynvingen klart overgangen fra papir til film? Selv om man lurte litt på både Gotham og Alfred, var allikevel det meste av spenningen knyttet til Michael Keaton og Jack Nicholsons prestasjoner som henholdsvis Batman og Jokeren. Ville Keaton fremstå som noe annet enn en halvkomisk komiker med noe aparte klessmak, og ville Jokeren kunne fremstå så frådende gal som i tegneseriene?

Mine bange anelser ble hurtig døyvet. Alt fra første bilde skjønte jeg at regissør Tim Burton hadde truffet innertieren.

Noe ulik seriene

Gotisk og dystert reiser filmen seg opp på tunge bein. Den ruver over publikum. Velter seg utover en og fanger en opp med et ubønnhørlig grep. Du har ikke en sjanse til å slippe unna. Iallfall hadde ikke jeg det med min rikholdige samling av Batman-blader hjemme i hylla og har hatt Batman som helt og følgesvenn siden ungdomstiden. (Skal tro hvordan filmen virker på en som aldri har lest et Batman-blad overhodet?

Selve historien som blir fortalt i filmen burde likevel være kjent for de fleste. Vi møter den unge gutten som blir foreldreløs etter et brutalt overfall og som etterpå sverger hevn over alle forbrytere. Under sitt opprenskningsarbeid støter han sammen

400 000 i kø

400 000 personer sto i kø foran premieren på Batman-filmen i London, andre helg i august.

Den overveldende interessen var kanskje ikke så merkelig, etter at filmen i ukene i forveien ble markedsført på nærmest alle tenkelige måter. Det var så og si ikke en enste husvegg å skue uten Michael Keatons grimme ansikt, gjemt bak en maske det vissnok tok flere hundre tuen kroner å lage.

Batman-hysteriet hadde grepet om seg på en slik måte at de aller, aller fleste forretninger kunne tilby et fullstendig supplement i Batman-effekter, det være seg klær, merker, plakater, dokker, plater, postkort og ellers helt utrolig sammensurium av mer eller mindre dårlig smak. Ja, tegneserier fikk man også, selv om utvalget her faktisk ikke var så overveldende. Vår utsendte TEGN-medarbeider kunne registrere at de fleste godbitene hadde han allerede sikret seg for London turen.

Batman-feberen har sine suspekte sider. Det gjelder ikke minst med hensyn til alle de stod fram i fjernsyn, radio og aviser og erklærte at de hadde vært flaggermus-fans i uminnelige tider. Blant disse noterte vi oss Cilla Black som (kanskje) i et forsøk på å være ung og hipp, forkynte sin kjærlighet til var maskerte venn. Samtidig som det var helt klart at hun overhodet ikke var orientert om hva Batman er og hans verden omfatter.

Nå ja, ikke alle elsker spissore like nye. Sensasjons- og skandaleavisen Sunday Sport bedrev bevisst nedrakking av Batman, og det tilsynelatende med folkets velsignelse. Blant annet viste man flere bilder fra tidligere TV-aviser med Batman. Med utgangspunkt i en av disse forekom en regelmessig stavefeil. Helten ble nemlig benevnt som Fatman. Imidlertid kan dette også ha noe å gjøre med skuespilleren som hadde rollen som Bruce Wayne å gjøre. Han hadde nok sett litt for mange smultringer i sitt liv. Det er, bare for å presisere, ikke snakk om Adam West her, men om en for ham.

TEGNs utsendte forlot verdensmetropolen uten å ha fått sett filmen om Batman. Man orket nemlig ikke å bli nummer 400 001 i køen.

Ekte saker

I kjølvannet av Batman-feberen noterer vi oss at også de ekte flaggermus skaper panikk.

I et gullgraverområde i det sørlige Peru førte nemlig flaggermus med rabies til at drøyt 20 mennesker ble drept i midten av oktober. Imidlertid hadde mer enn 100 mennesker blitt bitt av de blodtørstige flaggermusene og frykten for flere dødsfall var stor på dette tidspunkt. Hvor mange som virkelig døde er imidlertid vanskelig å bringe på rene ettersom både bitte og ubitte peruvianere flyktet ut av området etter at flaggermusene begynte sine herjinger.

I nasjonalparken Mani er flaggermusangrep gammelt nytt. Der er det vanlig at kveg, apekatter, fugler og andre skapninger bukker under etter nærkontakt med vampyrene.

med den verste skurk av alle, den syrebehandlete klovnen og torturisten Jokeren. Deretter nedkjemper Batman Jokeren. Visse forandringer er det likevel i forhold til den historien vi kjenner fra seriene. I filmen er handlingen fortettet. Alt foregår over en mye kortere tidsperiode. Fra første gang rapportene begynner å komme inn om at Batman finnes, er det bare snakk om noen dager eller i høyden uker før Jokeren ligger i asfalten med knust hode. I løpet av denne tiden har også Jokeren rukket å bli født i det etterhvert så kjente syrebadet.

Feinschmeckere vil nok rynke på pannen over en del forandringer fra originalhistorien. Ta Batman selv. Mens han i tegneserien svinger seg rundt med grå drakt, blå bukse, støvler og kappe, er han i filmen helt kledd i armert, svart drakt. Også utstyrsmessig har han i filmen fått større utvalg. Her raser han til værs i sine vinsjer og forsvinner i røyk og damp, før han i neste scene lommer rasende i sin helt utrolige Batbil eller fyker over himmelen i sitt logoutformede fly. Ingen tvil om at dette løfter filmen voldsomt.

Falske mandler?

Noen få dager før den norske premieren på Batman filmen tok en av P2s reportere seg ut i Oslo-gatene med en bandspiller og en mikrofon som ble stukket opp i ansiktet på tilfeldige forbipasserende.

Spørsmålet var: *-Hva betyr dette merket (herunder underforstått Batman-logoen)?*

Svarene var dessverre for PR-firmaet bak reklamekampanjen ikke så entydige som man kanskje kunne tro. En eldre dame trodde for eksempel at det kunne dreie seg om reklame for falske mandler. En annen trodde det hadde noe med tenner å gjøre. Det fantes imidlertid også de som visste at det var Batman-logoen...

Selv fikk jeg et stort kick av å se Batman spasere iskaldt utenfor kanten av skyskraperen, og vips, borte var han. Men når alt kommer til alt - det var da vitterlig Joe Chill som myrdet ekteparet Wayne!

Gotisk i Gotham

Stemningen i filmen er ellers preget av Frank Millers "Dark Knight". regissør Tim Burton har da også uttalt at Millers Batman var av vesentlig betydning for filmens endelige utseende. Her hensettes vi til et som nevnt svært så gotisk (Got(isk)ham City) bymiljø. Enorme katedrallignende bygninger ruver opp over alt og truer himmelen. Svart og skittent og fullt av kjeltringer, horer, tiggere og avskum er byen også. I tillegg til utallige korrupte politikere og politimenn. Men de ubesmittede finnes. Politimester Gordon er tryggheten selv. Harvey Dent (aner vi en oppfølgingsfilm?), distriktsadvokaten, lover forbryterne kamp på kniven. Og selvfølgelig Vicki Vale og Alexander Knox (nytt navn?) da, de uangripelige reportere.

Og midt oppe i denne forsamlingen finner vi Michael Keaton som millionæren Bruce Wayne. Keaton er en fyr med flotte øyenbryn, det stive på kanten, forrykte blikket og ellers en anatomi som vel ikke burde være egnet til å imponere noen. Men det fungerer når han får på seg drakten. Da blir han svart og voldsom og meget, meget annerledes. Kanskje Keaton var et lykkelig valg tross alt? Vi glemmer nemlig Keaton da, og ser bare halvmennesket og halvmonsteret Batman. Batman blir noe selvstendig. Noe som alltid går rundt i svart skinn og spisse ører. At det egentlig er noen bak den svarte maske er uvesentlig.

Mens Wayne/Keaton/Batman forlyster seg med sine ærlige tjente millioner, hersker Jack Palance som gangsterbossen over Gotham Citys svarte millioner. Det vil si, helt til han ender opp med en dødelig dose bly i sin nydusjede kropp. Jack Napier, gangsterbossens nestkommanderende vender nemlig tilbake til en grusom hevn som Jokeren, etter å ha endt opp med et kvalmende (og tidligere nevnt) syrebad som følge av dobbeltspill med The Big Boss.

Jokeren betyr alt

Resten av filmen handler om Jokerens kamp for å overgå Batman. ("Hvorfor for en mann kledd i flaggermusdrakt all den presseomtalen som *jeg* har krav på?") Her er Jokeren/Jack Nicholsons påfunn utallige. Man både grøsser og ler over galskapen. Og når Batman endelig sender ham i døden, er det vel ikke mer enn naturlig at denne glisende galningen får le sist. En latterboks kvekker sinnsykt mens Jokeren stirrer opp mot den svarte nattehimmelen med døde øyne. Der oppe hvor Batman nettopp har svingt seg bort med Kim Basinger i sine armer. Samme Basinger gjør forøvrig en svært så blek og lettglemt prestasjon med sin blodløshet i denne svært så svarte actionkomedien(!).

Litt om musikken som er en medvirkende årsak til at filmen er så vellykket. Fra første stund dundrer det løs med Danny Elfmans wagnerske ekstragavanser. Musikken er voldsom, svær, drønnende, fantastisk og som sydd til filmen. Prince, med sine snarvesitter, blir som ynkelige plastfjerter i forhold. Elfman, som sto bak den vellykkede musikken til Beetlejuice (også den med Tim Burton som regissør og Michael Keaton som Beetlejuice himself) har lykkes denne gangen også.

For de musikkfrelste kan vi nevne at Elfman har flere til dels meget vellykkede LPer bak seg med gruppen Oingo Boingo.

Det er snakk om en oppfølgerfilm. Visstnok med Dustin Hoffman som Pingvinen. Jeg gleder meg. Batman av de sjeldne, meget sjeldne filmene som får meg til å ønske å se filmen på nytt igjen allerede før jeg er ute av kinolokalet.

Tor Sandberg

Lynvingen i norsk strek

De som ennå ikke har vært innom Fantasticos lokaler i Oslo for å se på Knut Westads utstilling av Lynvingen-forsider, har fremdeles sjansen.

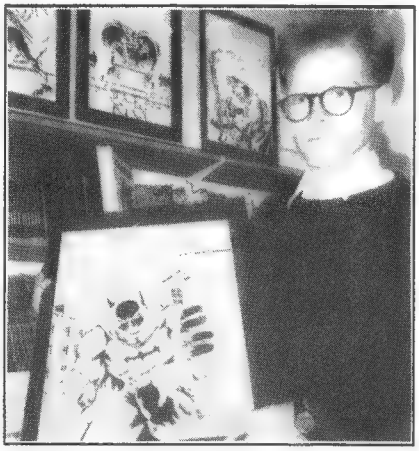

Utstillingen blir iallfall hengende ut året, opplyser Pål Harstad hos tegneseriebutikken.

Til sammen er det fem originaler som er utstilt, og de utgjør alle de forsider Westad har tegnet for de norske utgivelsene av Lynvingen.

-Westad har bare tre av de heftene som kom ut med disse forsidene. Ja, selv Semic hadde problemer med å finne de resterende to, forteller Harstad.

Disse heftene henger sammen med originalene, slik at man får se hvordan forsidene endelig ble seende ut.

Fra Batman til Ball-man

FORBRYTERE ER OVERTROISKE OG FEIGE, SÅ MIN FORKLEDNING MÅ SKAPE FRYKT I DERES HJERTER. JEG MÅ VÆRE SORT, SKREKKELIG ... EN...
KNAS!
DET ER ET TEGN... JEG SKAL BLI...
OG SLIK OPPSTÅR KRIMINALITETENS SVØPE... NATTENS SORTE HEVNER: FOTBALLDOMMEREN!

Hvis Bruce Wayne hadde bodd nærmere fotballbanen.

Knut Nærum lanserte en morsom, om enn noe usannsynlig alternativ versjon av hvordan Batman/Bruce Wayne kunne ha endt opp i et nummer av *Nye Takter* (Arbeiderbladets musikkbilag) tidligere i høst. Mer sannsynlig ville nok Wayne ha fått en amerikansk fotball av det ovale slaget gjennom vinduet med påfølgende endring av kostyme.

For halvfulle hus

Batman ble ikke den norske publikums-suksessen som man hadde ventet.

I Arbeiderbladet leser vi at filmen ble tatt ned fra en av de fire kinoene den opprinnelig ble satt opp på ganske umiddelbart.

Med utgangspunkt i billettinntektene de første dagene la Batman langt etter både "En fisk som Wanda" og "Rain Man". Anders Glæver, tegneserieentusiasten i Arbeiderbladet, antar den halvhjertede norske interessen har å gjøre med at vi nordmenn ikke har den samme familiære forholdet til Batman som amerikanerne har. Det har vel Glæver rett i. Det at publikum fant seg i at Lynvingen-navnet ble byttet ut til original-navnet Batman, tyder på dette.

Også business-bladet til Trygve Hegnar, "Kapital", fant interesse i at Batman filmen og Batman kampanjen ikke slo an i Norge. Mindre heldig investeringsobjekt for nordmenn, altså.

En flaggermus for NRK

Adam West vil ut på nyåret få presentert sin spinkle kropp med antydning til kulemage for hele det norske folk.

Da dukker han nemlig opp i trikot på de norske fjernsynsskjermene i rollen som Lynvingen. (Glem betegnelsen Batman, la oss snakke norsk til en avveksling).

Som en del av en større programpakke har nemlig vår riksdekkende fjernsynskanal fått tak i den amerikanske serien årgang 1966 (?) på et utall episoder. I første omgang skal visstnok Berit Rinnan & Co vise 16 episoder. Ryktene vil forøvrig ha det til at NRK ikke var særlig begeistret for å måtte ta med serien om Batman/Lynvingen under forhandlingene om programinnkjøp. Helst hadde man visstnok sett at Bruce Wayne hadde forblitt på sitt gods i Gotham og ikke tatt turen over til Isbjørn-land.

For mange vil imidlertid visningen i norsk TV være gammelt nytt. Svensk fjernsyn har jo nylig sendt samme serie. Likevel gleder vi oss. Serien på halvtimeslange episoder byr på mye billig b-moro i tillegg til håpløse skurker og den tafatte og spinkle Lynvingen.

Feil farge

Jokeren falt i et syrebad og fikk kritthvitt hud. Bare tull, mener professor Per Thune ved hudavdelingen ved Ullevål.

-Nå finnes det riktignok blekende midler som er i stand til å gjøre huden hvit, men så hvit som Jokerens hud får man ikke. Thune har god kjennskap til både Lynvingen og Batman, men med sin profesjon er han i stand til å se det svært usannsynlige ved Jokerens oppsyn.

-Det viktigste for å få en så hvit hud som mulig er å beskytte seg mot solen. Hvis man holder seg borte fra den blir man blekere. Det er forøvrig 'in' å være blek nå, fastslår Tune. Solariumsbrunt er dermed 'ute' og Joker-blekt, om vi så drister oss å si, er det nye store.

Professor Tune kan forøvrig opplyse at man ved hudavdelingen daglig arbeider med å bleke hud. Dette gjøres til en viss grad med blekemidler, men de blekemidler som brukes i Norge er på langt nær så kraftige som de som brukes i utlandet.

-Vi bruker slikt for det meste i forbindelse med hyperpigmentering (føflekker). En mer vanlig framgangsmåte er ellers å fryse ned områdene og gjennomføre operative inngrep. Tune kan ellers opplyse at spesielt asiater er utsatt for brune flekker.

-Selv om det ikke er mulig å oppnå kritthvit hud betyr ikke det at det ikke finnes folk med slik hud. De som totalt mangler pigment i huden, såkalte albinoer, har jo nettopp slik hudfarge.

Kanskje det er løsning. Jokeren er muligens en albino, men hvordan skal vi dra forklare det gressgrønne håret?

Tegneserieutdannelse i Norge:

Kunststudenter debuterer i TEGN

Hvor skal tegneserietegnere få utdannelsen sin? Hittil har dette vært et uløst spørsmål. Men nå kan Statens Håndverks- og kunstindustriskole for første gang tilby et eget undervisningsopplegg for tegneserier.

Da TEGN intervjuet Peter Haars i nr. 1/88 hadde han akkurat tiltrådt som Norges første professor i grafisk design og illustrasjon på Statens håndverks- og kunstindustriskole. I samme periode sto han som redaktør for en norsk tegneserieantologi, *Kåmiks*, som var spennende bl.a. fordi den inneholdt mange navn som man ellers *ikke* forbinder med tegneserier.

Innledningsvis kan det være interessant med et lite tilbakeblikk, da vi den gang avsluttet med å spørre om det vil være relevant å trekke tegneserier inn i undervisningen. Peter Haars svarte da:

-Det er ikke snakk om en egen tegneserielinje. Vi må ha en bred utdannelse for grafisk design og illustrasjon, men i den grad vi kan legge det inn i undervisningen vil vi det.

Og Peter Haars har holdt det han lovte. I over en toårsperiode har han arbeidet med å forberede opplegget. Det kan nevnes at fjerde klasse på grafisk design og illustrasjon har en obligatorisk og en frivillig oppgave løpet av semesteret, og tegneseriestudiet ble faktisk plassert innenfor den obligatoriske delen. Fire studenter har fulgt et treukers program med ingen andre enn Tor Bomann-Larsen som foreleser og leder for opplegget. Dette har vært så vellykket at man ønsker å legge opplegget fast som den obligatoriske delen av undervisningen.

I begynnelsen fordypet studentene seg i tegneserien som medium og gransket dens spesielle teknikker, og ble så ledet til å gjøre en oppgave, nemlig å lage en tegneserie-versjon av Nikolaj Gogols novelle "Nesen", som Bomann-Larsen har tilrettelagt og skrevet seriemanus til.

-Historien er enkel og poengtert med kun to hovedfigurer, forteller Bomann-Larsen. Det var opp til elevene å gjøre studier i historisk materiale for å finne det rette miljøet, velge stilistiske virkemidler og bygge opp serien visuelt. Og alle fire har klart det til beste karakter.

TEGN har valgt å trykke samtlige oppgaver. De er hver på to sider, åtte sider til sammen. Alle forteller den samme fortellingen, men alle er svært forskjellige fra hverandre. TEGN trykker dem fordi vi er stolte av å kunne bidra til å dokumentere det første resultatet av en norsk tegneserieundervisning fra høgskolenivå. Vi er stolte fordi samtlige bidrag holder et høyt kvalitativt nivå. Vi vet ikke om noen av studentene vil fortsette å lage tegneserier i fremtiden, men de av dem som vil det, har vist at de med sin bakgrunn og utdannelse, uten å ta for sterkt i, allerede ligger på det ypperste internasjonale nivå.

Det er en tredje grunn for at TEGN trykker bidragene. Det er sjelden vi er forunt til å se fire unike og ulike løsninger og tolkninger av en og samme historie innenfor samme ramme og format. Det viser en god del av tegneseriens spennvidde og muligheter som et litterært og visuelt kunstnerisk medium. Bildet er ikke statisk, men dynamisk. Dens form er heller ikke ensidig, men flertydig. Og dens være eller ikke være er knyttet til kunstnerens egen personlighet. Og det viser at hva tegneserien enn er, så er den mer enn et populært medium, - den inngir spenning.

Finn Bjørklid

"Drama og karikatur..."
Utdrag fra de skriftlige begrunnelsene

En del av prosjektet var i gi en skriftlig begrunnelse på oppgaven. Vi ønsker ikke å gi kritikk av tegneseriene — den oppgaven tilhører prosjektleder Tor Bomann-Larsen, men vi siterer litt fra de skriftlige besvarelsene som et innblikk i prosessen.

Marianne Thrad sier et sted i sin begrunnelse at "På tross av smilekurs og moderne service-terapi synes jeg man fremdeles opplever å bli "tråkket på tærne" ved besøk på et offentlig kontor... Tegneteknisk har jeg lagt vekt på strek avgjøre størrelser og proporsjoner. Dette fordi jeg i min tolkning av historien faktisk legger større vekt på de to menns holdning til hverandre; deres reaksjoner, kontoristens retoriske overtak, situasjonens håpløshet; fremfor det faktisk perspektiv, interiør, anatomi osv...

Arild Sæther begrunner at "Panikken, desperasjonen og fortvilelsen har jeg visualisert ved å bruke bevegelse. Tegneserien er bygd rundt samtalen mellom to personer. For å skape denne farten, veksler jeg vinkler hele tiden. I tillegg til de sterkt karikerte uttrykkene, skaper dette en intensitet og bevegelse i historien... Prosjektet har vært lærerikt og utfordrende med mange problemstillinger..."

Anders Kvåle Rue, er den eneste av de fire som også tidligere har jobbet med tegneserier. Han har også brutt tidsperspektivet fra originalnovellen, og lagt hand-lingen, velbegrunnet,

til Mexico 1918: "Dette for å forsterke den sannsynlige rammen for en ellers helsprø historie...Jeg valgte å legge meg opp mot en tilnærmet realistisk tegnestil. Om jeg hadde karikert i altfor sterk grad ville den manglende nesen bli mindre oppsiktsvekkende og mindre absurd..."

Terje Sæther: "Jeg har fantasert litt om de to utover teksten. Dette for å forklare hvordan jeg har tenkt når jeg skapte de to. Denne fantaseringen skaper sterkere personligheter enn det teksten gir opplysninger om. Personene er altså kontraster til hverandre. Kovaljov er tykk og livlig, mens kontoristen er det motsatte...I tegnemåten ville jeg legge meg på en realistisk/karikert stil..."

Prosjekt: Tegneserie

Oppgave:
"Nesen" (tegneserieversjon til Nikolaj Gogols novelle). Oppgaven innebærer den visuelle utformingen av serien, fra miljø, figur og stilutvikling til disposisjon og endelig uttegning. Serien utføres i svart/hvitt over et oppslag, dvs to sider (trykkformat A4). Handlingen kan foregå i St. Petersburg, 1836 eller plasseres i vår egen tid.

Tidsplan:

2-6.10:	Utforming av de to hovedfigurene, miljøet, evt. studier av historisk materiale. Utprøving og valg av stilistiske virkemidler.
9-13.10:	Visuell oppbygging av serien i ruteform fra opptakt til dramatisk høydepunkt og sluttpoeng. Endelig utarbeidet disposisjon evt. påbegynnelse av originaler.
16-20.10:	Endelig utførelse frem til originaler med tekst.
19.10:	Innlevering av skriftlig begrunnelse.
20.10:	Avsluttende gjennomgåelse.

Hensikt:
Oppgaven skal gi en forståelse av tegneseriens egenart som visuell og verbalt uttrykksmiddel i skjæringspunktet mellom film og illustrert tekst. Eleven skal med tegneserienmediets virkemidler ivareta tekstens intensjoner.

Nesen
AV NICOLAI GOGOL
TEGNET AV MARIANNE THRAP
HVEM ER DET SOM TAR IMOT AVERTISSEMENTER HER?
MEG... EN ÆRE
DET ER BEGÅTT EN SVINDEL ELLER ET BEDRAGERI! JEG BER DEM BARE SETTE INN AT DEN SOM BRINGER MEG KJELTRINGEN VIL FÅ BEHØRIG PÅSKJØNNELSE!
SÅ DET ER EN AV DERES LIVEGNE SOM HAR RØMT?
EN LIVEGEN? DET HADDE VEL IKKE VÆRT NOE Å SNAKKE OM. DEN SOM HAR RØMT, ER ....NESEN!

HM! FOR ET MERKELIG NAVN! OG HAR DENNE HR. NESIN STJÅLET NOEN STOR SUM FRA DEM?
DE TAR FEIL! NESEN – MIN EGEN NESE ER FORSVUNNET, OG JEG VET IKKE HVOR!
JEG KAN IKKE SETTE INN EN SLIK ANNONSE I AVISEN!
HVA? HVORFOR IKKE?
JEG SVERGER VED DEN HELLIGE GUD! MEN ER DET KOMMET SÅ LANGT, SÅ LA GÅ, JEG SKAL VISE DEM!
AVISEN KUNNE MISTE SITT GODE NAVN OG RYKTE. FOLK SIER ALLEREDE AT DET TRYKKES MANGE USANNSYNLIGHETER OG FALSKE RYKTER.
FAKTISK, USEDVANLIG MERKELIG
DE SER SELV AT DE UMULIG KAN NEKTE Å TRYKKE ANNONSEN. JEG SKAL VÆRE DEM EVIG TAKKNEMLIG
JEG SER BARE IKKE HVILKEN NYTTE DE SKULLE HA AV DET. HVIS DE VIL, KAN DE JO LA EN ELLER ANNEN MED DYKTIG PENN BESKRIVE DET HELE SOM ET SJELDENT NATURFENOMEN TIL OPPLYSNING FOR UNGDOMMEN.
JEG ER VIRKELIG LEI FOR AT DE SKULLE KOMME BORT I EN SLIK HISTORIE. VIL DE HA LITT SNUS?

NESEN
ETTER EN NOVELLE AV
NICOLAI GOGOL
TEGNET AV ARILD SÆTHER
NOLAKIT
AVIS
AVERTISSEMENTER
HVEM ER DET SOM TAR I MOT AVERTISSEMENTER HER?
MEG EN ÆRE.
DET ER BEGÅTT EN SVINDEL ELLER ET BEDRAGERI! JEG BER DEM BARE SETTE INN AT DEN SOM BRINGER MEG KJELTRINGEN VIL FÅ BEHØRIG PÅSKJØNNELSE.
SÅ DET ER EN AV DERES LIVEGNE SOM ER RØMT?
EN LIVEGEN? DET HADDE VEL IKKE VÆRT NOE Å SNAKKE OM! DEN SOM ER RØMT ER..... NESEN.
HM! FOR ET MERKELIG NAVN! OG HAR DENNE HERR NESIN STJÅLET NOEN STOR SUM FRA DEM?
DE TAR FEIL! NESEN, MIN EGEN NESE ER FORSVUNNET, OG JEG VET IKKE HVOR.

JEG KAN IKKE SETTE INN EN SLIK ANNONSE I AVISEN.
HVA? HVORFOR IKKE?
AVISEN KUNNE MISTE SITT GODE RYKTE. FOLK SIER ALLEREDE AT DET TRYKKES MANGE USANNSYNLIGHETER OG FALSKE RYKTER.
JEG SVERGER VED DEN HELLIGE GUD! MEN ER DET KOMMET SÅ LANGT, SÅ LA GÅ, JEG SKAL VISE DEM.
FAKTISK, USEDVANLIG MERKELIG!
DE SER SELV AT DE UMULIG KAN NEKTE Å TRYKKE ANNONSEN. JEG SKAL VÆRE DEM EVIG TAKKNEMLIG
JEG SER BARE IKKE HVA NYTTE DE SKULLE HA AV DET. HVIS DE VIL KAN DE JO LA EN ELLER ANNEN MED DYKTIG PENN BESKRIVE DET HELE SOM ET SJELDENT NATURFENOMEN TIL OPPLYSNING FOR UNGDOMMEN.
JEG ER VIRKELIG LEI FOR AT DE SKULLE KOMME BORT I EN SLIK HISTORIE.
VIL DE HA LITT SNUS?

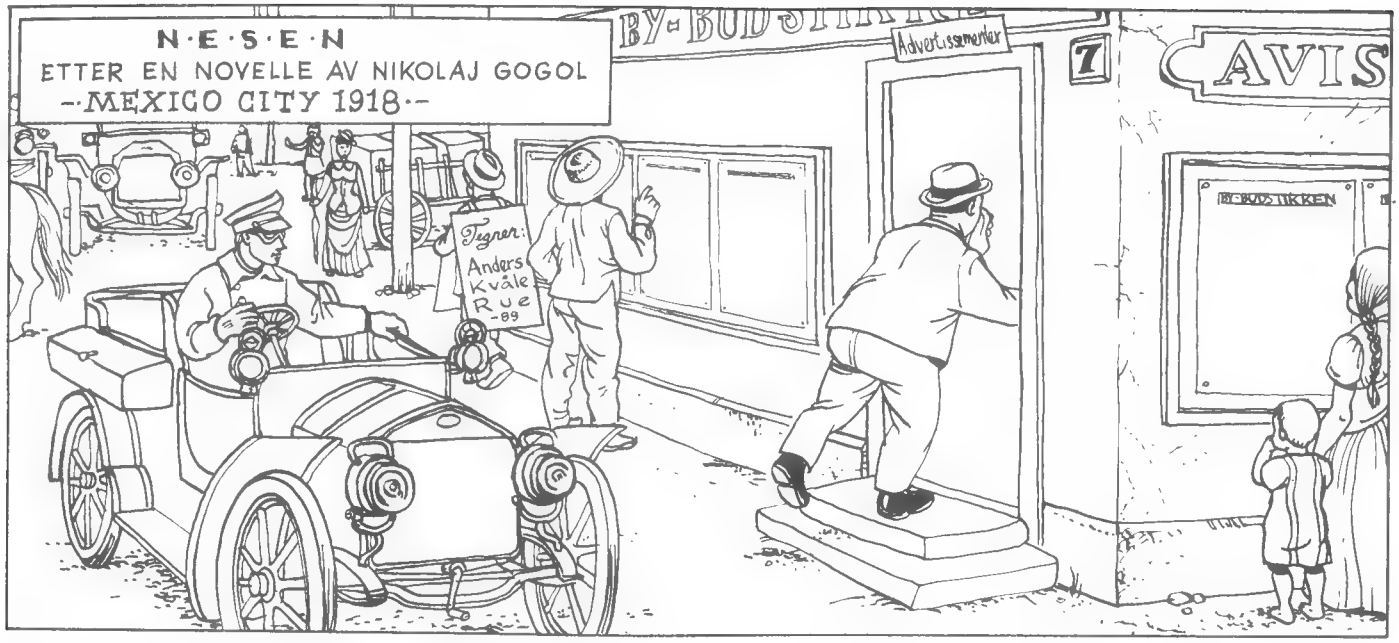
N·E·S·E·N
ETTER EN NOVELLE AV NIKOLAJ GOGOL
--MEXICO CITY 1918--
BY-BUDSTIKKE
Advertissementer
7
AVIS
Tegner:
Anders
Kvåle
Rue
-89
BY-BUDSTIKKEN

HVEM ER DET SOM TAR IMOT ADVERTISSEMENTER HER ?
MEG EN ÆRE .

DET ER BEGÅTT SVINDEL, ELLER ET BEDRAGERI ! JEG BER DEM BARE SETTE INN AT DEN SOM BRINGER MEG KJELTRINGEN VIL FÅ BEHØRIG PÅ-SKJØNNELSE !

SÅ DET ER EN AV LANDARBEIDERNE DERES SOM HAR RØMT ?
EN LANDARBEIDER ? DET HADDE VEL IKKE VÆRT NOE Å SNAKKE OM ! DEN SOM ER RØMT ER . . . NESEN .

HM ! FOR ET MERKELIG NAVN ! OG HAR DENNE HERR NESIN STJÅLET NOEN STOR SUM FRA DEM ?
DE TAR FEIL ! NESEN, MIN EGEN NESE ER FORSVUNNET OG JEG VET IKKE HVOR .

JEG KAN IKKE SETTE INN EN SLIK ANNONSE I AVISEN.
HVA? HVORFOR IKKE?
AVISEN KUNNE MISTE SITT GODE RYKTE. FOLK SIER ALLEREDE AT DET TRYKKES MANGE U-SANNSYNLIGHETER OG FALSKE RYKTER.
JEG SVERGER VED DEN HELLIGE GUD! MEN ER DET KOMMET SÅ LANGT, SÅ LA GÅ, JEG SKAL VISE DEM.
DE SER SELV AT DE UMULIG KAN NEKTE Å TRYKKE ANNONSEN! JEG SKAL VÆRE DEM EVIG TAKKNEMLIG!
JEG SER BARE IKKE HVA NYTTE DE SKULLE HA AV DET. HVIS DE VIL, KAN DE JO LA EN ELLER ANNEN DYKTIG PENN BESKRIVE DET HELE SOM ET SJELDENT NATURFENOMEN..
TIL OPPLYSNING FOR ..A..A..ATSJO!!.. ..UNGDOMMEN.
SNUFS.. VIL DE HA LITT SNUS?

NESEN
ETTER EN NOVELLE AV NIKOLAJ GOGOL. TEGNET AV TERJE SÆTHER.
AVIS
HVEM ER DET SOM TAR IMOT AVERTISSEMENTER HER?
MEG EN ÆRE!
DET ER BEGÅTT EN SVINDEL ELLER ET BEDRAGERI. JEG BER DEM BARE SETTE INN AT DEN SOM BRINGER MEG KJELTRINGEN SKAL FÅ BEHØRIG PÅSJØNNELSE
DE TAR FEIL! NESEN, MIN EGEN NESE ER FORSVUNNET, OG JEG VET IKKE HVOR
SÅ DET ER EN AV DERES LIVEGNE SOM ER RØMT?
EN LIVEGEN? DET HADDE VEL IKKE VÆRT NOE Å SNAKKE OM. DEN SOM ER RØMT ER.... ....NESEN
HMM! OG HAR DENNE HERR NESIN STJÅLET NOEN STOR SUM FRA DEM?

JEG KAN IKKE SETTE INN EN SLIK ANNONSE!
HVA! HVORFOR IKKE?
AVISEN KUNNE MISTE SITT GODE NAVN OG RYKTE. FOLK SIER ALLEREDE AT DET TRYKKES MANGE USANSYNLIGHETER OG FALSKE RYKTER.
JEG SVERGER VED DEN HELLIGE GUD, MEN ER DET KOMMET SÅ LANGT, SÅ LA GÅ, JEG SKAL VISE DEM.
FAKTISK, USEDVANLIG MERKELIG!
DE SER SELV AT DE UMULIG KAN NEKTE Å TRYKKE ANNONSEN! JEG SKAL VÆRE DEM EVIG TAKKNEMLIG!
JEG SER BARE IKKE HVA NYTTE DE SKULLE HA AV DET. HVIS DE VIL KAN DE JO LA EN MED DYKTIG PENN BESKRIVE DET HELE SOM ET SJELDENT NATURFENOMEN TIL OPPLYSNING FOR UNGDOMMEN.
!
JEG ER VIRKELIG LEI FOR AT DE SKULLE KOMME OPP I EN SLIK HISTORIE....
....VIL DE HA LITT SNUS?

Tidsskrifter? Et skrift i tiden?

Med tidsskrift mener man i alminnelighet et større blad med profft utstyr i sats og bilder som kommer ut regelmessig. Hvor stoffet er velskrevet av kjente skribenter. Hvor ulike temaer og kontroversielle og spennende synspunkter blir fritt tatt opp til debatt.

Du kan stole på et tidsskrift! Du kan stole på at det kommer ut. Du kan stole på at det er bra. Du kan stole på at det er engasjernede og alltid aktuelt. Med portretter av kjente tegnere. Med sære meninger. Med spennende tegneserier. **Alt dette finner du i TEGN!**

Du har ikke noe valg! Du kan ikke leve uten TEGN!

Abonner *NÅ!*

Bestill et abonnement på TEGN! For bare 150.- bittesmå kroner vil du få TEGN fire (4) ganger i året. Fyll ut en postgiro:

TEGN, Postboks 162, 1473 Skårer, giro: 4 37 21 08

EN OASE

TØRKER ALDRI INN

2 paller med 30 kartonger julegaver og annet snadder ankommet fra USA!

Velkommen til et hyggelig besøk i butikken vår. Og har du ikke anledning til å besøke oss, tar vi gjerne imot din bestilling over telefon eller pr. brev — vi sender over hele landet. Katalogen vår er gratis.

TRONSMO BOKHANDEL
KRISTIAN AUGUSTSGT. 19, POSTBOKS 6807,
ST. OLAVS PLASS, N-0130 OSLO 1 TLF. 02-202509

Pan-nordismen - en virkelighet?

TEGN har ofte rettet blikket mot hva som skjer i de andre nordiske land. Det er en logisk utvikling av at forbindelsen og samarbeidet mellom og innenfor de nordiske landene blir stadig tettere.

Rundt 1880 - 1900, i den tiden hvor nasjonalismen i de nordiske landene var på sitt sterkeste, var den kulturelle utvekslingen mellom de nordiske landene av en styrke den aldri har hatt siden. Det var vanlig at man leste nabolitteraturen på naboens eget skriftspråk. I en periode var hele den nordiske kultureliten, malere, forfattere og diktere, samlet på en kafe ved Under Der Linden i Berlin.

Denne rike perioden av fellesutvikling, en bestemt pan-nordisme, som vi kan se langt etter i våre dager. I dette perspektivet kan man gruble på om det virkelig var så heldig å få fraktet forlaget Gyldendal hjem til Norge med etableringen av mellomnavnet Norsk. Kanskje det er på tide at Dovre faller?

Men tegneserienennesker er pan-nordiske. Iallfall så leser norske serietans danske utgivelser uten problemer (problemet er nok heller de norske tegneserieforlagene), og finske serietan leser svensk med svake problemer. Hva danskene gjør vet ingen, men svenskene leser iallfall aldri noe annet enn svensk. TEGN føler seg midt i pan-nordismens tegn, for å si det slik. Tidligere har vi brakt artikler om situasjonen for tegneseriene i Danmark og Sverige, skrevet av henholdsvis Freddy Milton og Per A. J. Andersson (TEGN nr. 4 og 13). Finland har derimot vært en hvit flekk på kartet, men det retter vi på nå.

Denne artikkelen er skrevet av *Dan Kronquist*, som er journalist i Hufvudstadsbladet i Helsinki og sentral i det finske tegneserieniljoet. Artikkelen er en del av en utvekslingsavtale, idet en artikkel av Jon Gisle om tegneserier i Norge publiseres i det finske *Sarjainfo* og det svenske *Bild & Bubbla* i løpet av høsten.

Finn Bjørklid

HVA SKJER I FINLAND?

Finland: Det våres for tegneseriene

Av Dan Kronquist
Oversatt av Jon Gisle

Da Brétècher, Christin, Arno og Pirinen dro til Finland, var det ikke til Helsinki, men til Kemi. Denne lille byen er nemlig hovedstaden i tegneserielandet Finland.

Det har det vært siden 1981, da den kreative kultursekretæren Heikki Porkola dro i gang det første serieseminaret. Siden da har Kemi arrangert tegneseriefestival hver høst. I år var temaet "Serier og erotikk", og folk som Lauzier, Manara og Crepax ble invitert til denne nordfinske byen som ligger et par mil fra grensen mot Sverige.

I skrivende stund er det ikke klart hva som ble resultatet av konkurransene i forbindelse med seriefestivalen, men spennende ser det ut til å bli. Det deles ut i alt 22 000 mark (ca. 36 000 kroner) i priser for beste novelleserie og beste seriestripe. Prisutdelingen har Oscar-aktige dimensjoner, med en Lempi-statuett, Lempi-øl og andre ting. Lempi er selvsagt en seriefigur. Og de beste albumene kommer ut som album.

Kommunalpolitikk er ikke kjedelig

Heikki Porkola er en kulturbyråkrat som nekter å innse at lokalpolitikk er kjedelig. I 1985 bidro han til at Kemi kommune utformet sin årsberetning i tegneserieform. Det ble en suksess.

Men i år blir det enda "verre". Årsberetningen for 1989 blir dramatisert og oppføres som teaterstykke på den lokale scenen. Forestillingen er formelt sett et ordinært bystyremøte, og etter teaterstykket skal man diskutere årsberetningen og godkjenne den. I Kemi har man innsett at politikk er teater - og tatt konsekvensene av det.

At en bykommune utgir seriealbum, håndbøker for serietegnere og teoretiske artikkelsamlinger om tegneserier, er antagelig også ganske enestående. Fra Kemi kommer forresten også Ari Kutula. Han er den første finske serietegner som har fått kunstnerlønn, i form av et ett års

18 år gamle Sami Toivonen er en ny begavet serietegner.

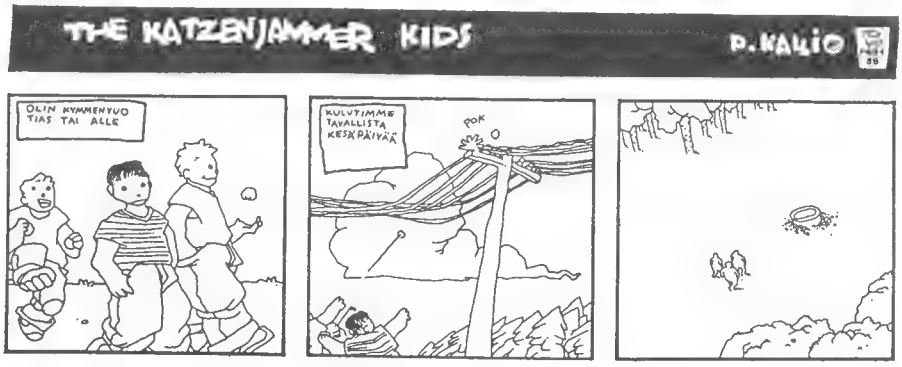

Ari Kutula fra Kemi var den første serietegner sin fikk ett års kunstnerlønn fra den finske stat. Som vi ser, utformet han søknaden som en serie.

HVA SKJER I FINLAND?

Sivellinen kertomus
ISÄNTÄNI ON ARI KUTILA, SARJAKUVAPIIRTÄJÄ & FREELANCE TAITEILIJA. TAMPEREELTA AVIOLIITON KAUTTA KEMIIN SIIRTYNYT 26-VUOTIAS YHDEN LAPSEN ONNELLINEN ISÄ.
KYNÄ KÄDESSÄ SYNTYNYT PIIRTÄMISMAANIKKO SAAVUTTI ENSIMMÄISEN MERITTINSÄ 15-VUOTIAANA VOITTAMALLA HÄMEEN LÄÄNIN NUORTEN TAIDETAPAHTUMAN KUVATAIDE SARJAN SARJAKUVALLA.
TEKEMINEN SAI UUTTA INTOA, KEHITYI AJATUS ERILAISESTA SARJAKUVASTA, JOSSA HUUMORIN SIJASTA KUVATTAISIIN OIKEATA ELÄMÄÄ... SYNTYIVÄT KILPAILUTYÖT KEMIN VALTAKUNNALLISIIN SARJAKUVAKILPAILUIHIN.
1. palkinto
3. palkinto
MUTTA SITÄ ENNEN...
...SAMANA VUONNA ALKOIVAT TAIDEOPINNOT KANKAANPÄÄN TAIDEKOULUSSA. 3-VUOTINEN METALLIGRAFIIKAN LINJA.
...ENSIMMÄINEN SANOMALEHTISARJAKUVA ILMESTYI AAMULEHDESSÄ VUONNA -79...
OPISKELUN OHESSA HÄN TOIMITTI PÄÄTOIMITTAJAN OMINAISUUDESSA VUOSINA 80-81 SARJAKUVALEHTI SARJARIA.
HYMY?
35 LAPSEN ISÄ TAPPOI ITSENSÄ
ALIB
KUOLEMA ON KIVA
TYÖN OHELLA VALMISTUIVAT ILTAISIN SARJAT MUSTAPUKUINEN NIES HYMYN SEKÄ NUHJU TAMPERELAISEEN.
KUN HUOLETON OPISKELIJAELÄMÄ LOPPUI, LÖYTYI LEIPÄTYÖ ENSIN PK-MAINOKSESTA JA SEN JÄLKEEN LEHTIMIESTEN MAINOSOSASTOLTA.

Kort om Finland:

Hovedstad: Helsinki
Selvstendighet: 1917 (fra Russland)
Politisk system: Parlamentarisk demokrati
Største språkgruppe: Finsk 92.4 %
Flateinnhold: 337 009 km
Folkemengde: ca 5 000 000
Yrkesaktivitet: ca 68 %
Energibruk pr innbygger: Meget høyt, 5007 kke
Del av befolkningen bosatt i storbyer: ca 22 %
Lese- og skrivekyndighet: 99 %
Døde i trafikkulykker pr 100 000: ca 25
Selvmordsrate pr 100 000: ca 24
Mordrate pr 100 000: ca 6
Opplag av finske Donald Duck: ca 300 000
Militært system: nøytral (men må ta kraftig hensyn til sin nabo i øst)

arbeidsstipend. Søknaden hadde han selvfølgelig formet som en tegneserie.

Sarja-info, Finlands TEGN

Sverige har Bild och Bubbla, Norge har TEGN, og Finland har *Sarja-Info*. Bladet, som ble startet i 1971, kommer ut med fire nummer i året og sendes til de ca 1000 medlemmene i *Suomen Sarjakuvaseura* ("Serieföreningen i Finland). Medlemstallet og opplaget har vært stabilt i lang tid.

-Vi har ingen direkte konkurranse, og vi har ingen redaksjonell linje, sier sjefredaktøren, Heikki Jokinen, på sin kryptiske måte. Likevel er det ikke så vanskelig å se forskjeller i de redaksjonelle linjene mellom de nordiske serietidsskriftene. Sarja-Info er det mest europeisk orienterte av dem. I Norge og Sverige skjeler man i større grad til USA. Dette har en naturlig forklaring, sier Heikki:

-Ingen i redaksjonen har spesielt greie på amerikanske serier. Vi vet mer om de europeiske. Antagelig har vi medlemmer som kunne ha skrevet om nyheter fra USA, men dem har vi ikke fått kontakt med.

Suomen Sarjakuvaseura skiller seg altså ikke fra andre foreninger: En har kjerne veksler om å påta seg forskjellige styreverv og jobber livet av seg mens medlemmene betaler kontigent og leser medlemsbladet.

"Den finske byen Kemi utgir den kommunale årsberetningen som tegneserie..."

Den europeiske orienteringen har sikkert også sammenheng med den Finske Angouleme-satsingen i 1988. I godt selskap med Enki Bilal og gjengen bak det finske tidsskriftet (*A suivre)* ble det i forbindelse med den store seriefestivalen arrangert en utstillingen av 37 arbeider av til sammen ti finske serietegnere. Utstillingen dekket hele 300 kvadratmeter. Etter dette gjennombruddet er et par album blitt oversatt til fransk, og samarbeidet ser ut til å fortsette.

Årlig treskalle

Serja-Info profilerer seg ved hvert eneste år å dele ut en Kalle Träskallehatt til en fortjent serieskaper. I år gikk den trettende hatten i rekka til grafikeren Timo Mäkelä, som tegner serier og vitsetegninger under pseudonymet Timppa.

Fenomenet Treskallehatten gjorde sitt inntog i TV-nyhetene for flere år siden. Navnet stammer fra en klassisk seriefigur, og prisen er meget konkret. Det eneste man får, utenom ære og berømmelse, er nemlig selve hatten.

Serieforeningens årlige festival bidrar også til å profilere tegneseriene overfor periodeleserne og de halvhjertet interesserte. I år var danskene Carstein Craabæk

Hva skjer i Finland?

og Bo Torsteinsen invitert, og dessuten medvirket Hunt Emerson og den estiske multiartisten Priit Pärn.

Ingen stønad til tegneseriene

I Finland fins det ingen offentlig støtteordning for tegneserier. Dessuten har vi moms på serier og litteratur. Det skulle man tro ville avskrekke kjøperne/leserne. Likevel blir det laget tegneserier i Finland, og det i massevis.

Situasjonen for dagsstripene er ganske god. Det kan vi særlig takke *Kalle-Tuotanto* for, et finsk syndikat som bare distribuerer finske serier og som gir mange tegnere en sjanse. Kalle-Tuotanto, som holder til Lahti, har i dag vel 100 publikasjonsavtaler med finske aviser. Også finske Bull's har noen hjemlige serier på sitt program, i motsetning til søstersyndikatene i Norge og Sverige.

På serieheftemarkedet leder *Aku Ankka* (Donald Duck) med et opplag på hele 300 000. Sett i forhold til en befolkning på knapt fem millioner er det antagelig verdensrekord. Det finske andeforlaget har imidlertid ingen interesse av å utvide sitt domene innen seriemarkedet.

Resten av seriebladene er også amerikanskdominerte. I dag har vi ikke et eneste hefte for finske serier, bortsett fra alle fanzinene som kommer ut når det passer og med lange og ujevne mellomrom. I 1972-74 kom det ut et helfinsk blad som het *Sarjis*. I dag er det et samlerobjekt, men har dessverre ikke fått noen oppfølger.

Bedre klima for album

Albumklimaet i Finland er i det minste temperert. Hvert år kommer det ut om lag 15 innenlandske album på Tammi og andre etablerte forlag. Akkurat nå er det gode tider, men tallet vil nok synke til et slags "normalnivå" om noen år.

Oversettelser av utenlandske kvalitetsalbum gis ut i alle andre land, bare ikke i Finland. Det er bare unntaksvis at de store forlagene tar sjansen på slike utgivelser. Akkurat nå er det Banana Press det ledende forlaget når det gjelder å publisere innenlandske album. I år har

"Det er ennå mange tegneserier som ikke fins på finsk...."

forlaget gitt ut tre album av unge serietegnere. *Vanhat Herrat* (De gamle herrer) av Pauli Heikkilä og Markku Peretskoi handler om to herrer (som slett ikke er så gamle) i en verden som er formet av populærkultur, film og rockemusikk. Både *Hemmo* av Ari og Vesa Koskinen og Jurpo av Hannu Pyykkönen inneholder en slags gymnasiast-humor med hovedpersoner som setter pris på dårlig smak. Men de kan likevel være ganske morsomme.

Jalava heter et tappert lite forlag som siden begynnelsen av 80-årene har gitt ut klassiske kvalitetsserier, men særlig mange utgivelser blir det dog ikke. Det er ennå mye som ikke fins på finsk. *Mandrake* og *King* var to av de første utgivelsene. Senere har Jalava prøvd å reparere manglene i den finske oversettelsespolicyen med serieskapere med linjen fra Will Eisner og *Linda og Valentin*.

De store nyhetene fra finske Semic er Franquins *Viggo* og Leloups *Yoko Tsuno*. Begge ble forresten lansert allerede på 70-tallet i *Non-Stop*, et livskraftig serieblad som ga smakebiter på utenlandske serier.

Et nordisk perspektiv blir det når Semic gir ut Peter Madsens *Valhalla* på finsk. Senere i år lover de å komme med både Moebius og Manara som starten på en rekke "serier for voksne" slik det kjennes fra Norge, Sverige og Danmark.

Skulle man superkort sammenfatte situasjonen i Norden, måtte det bli omtrent slik: Danmark er gullgruven, Finland har hjemlige avisserier, Sverige har

JO MONEN KUUKIERRON AJAN OLIN VAELTANUT YKSIN ETSIEN GURAN PYHÄÄ LEHTOA SUURTEN ERÄMAIDEN KESKELLÄ.
YKSIN OLIN OIKEASTAAN AINA VAELTANUT, SILLÄ MINUA RIIVASI KIROUS, JOKA TEKI MAHDOTTOMAKSI KAIKKI VÄHÄNKÄÄN KESTÄVÄMMÄT SUHTEET KANSSAIHMISIIN.
~Teksti~ Leena Peltonen
~Dialogi ja kuvat~ P.A. Manninen
KANSSAIHMISIIN, MINÄ SANON, VAIKKA JUURI MINUN IHMISYYTTÄNI VOIDAAN VAKAVASTI EPÄILLÄ JA JATKUVASTI EPÄILLÄÄN.
IHMISENÄ MINÄ KUITENKIN ITSEÄNI PIDÄN, SILLÄ TÄYSIN VASTOIN OMAA TAHTOANI ON SE VOIMA, JOKA AJAA MINUT IMEMÄÄN VERTA TOISTEN KAULASTA.
SUURIMMAN OSAN AJASTA KYKENEN KAMPAILEMAAN VASTENMIELISTÄ HIMOANI VASTAAN, MUTTA KUUN PAISTAESSA KIRKKAANA ON MINUN MAHDOTONTA VASTUSTAA VIETTIÄ, JOKA AJAA MINUT VERENIMIJÄHIRVIÖKSI.

Pekka A. Manninen er en av de mest produktive finske serietegnerne, med en produksjon på mer enn 1000 sider bak seg. Han er lisensiat i pedagogikk og er snart ferdig med sin doktoravhandling om tegneserier.

HVA SKJER I FINLAND?

serieblader og Norge har album.

Doktorgrad på serier

Tegneserier har et godt ry på seg i Finland. At en by fjernet Donald Duck fra skoler og biblioteker fordi denne anden som kjent ikke bærer bukser, er en kuriositet som ingen lenger tar alvorlig. (Joda, den byen var faktisk Kemi, men det var før Heikki Porkolas tid!) Nesten alle dagsavisene har seriøse omtaler av tegneserier på kultursidene. Det er lenge siden "synsere" av forskjellig slag sluttet å behandle seriene som en grå masse av "dårlig" litteratur med bilder til. Tvert imot har seriene nå nådd det akademiske miljø i Finland. Snart skal Pekka A. Manninen forsvare sin doktorgrad om tegneserier ved Tammerfors universitet.

Manninen er i 30-årsalderen, har laget bortimot 1000 tegneseriesider og er en stor elsker av dårlig kultur. I sin tid skrev han en studentoppgave hvor han imøtegikk Dorfman og Mattelarts analyse av Donald som uttrykk for amerikansk kulturimperialisme. Hans doktor-avhandling faller i to deler. dels går han i dybden på hva serier egentlig er, dels analyserer han tegneserier laget av barn. Ut fra dette undersøker han hvordan barna oppfatter innholdet i de seriene de leser. Gutter for eksempel tegner ofte superhelter, men tegner dem bevisst på en parodisk måte.

Hvert år deler Finlands kritikerförbund ut en pris som heter "Kritikerens sporrar". I år gikk den til Sami Toivonen, en meget begavet serietegner på 18 år. Han er den yngste prisvinner noensinne.

Et meget spesielt kapittel i den finske tegneseriehistorien er Käyttökuva, et tegneseriekollektiv med Tarmo Koivisto, serienes Väinö Linna, som midtpunkt. Hans historier om den finske folkesjelen finner vi i serien Mämmilä, som handler om et lite sted ute på landsbygda. Denne serien har gått i mange år, og akkurat som en hvilken som helst annen såpeopera tar den aldri slutt.

"Ingen trodde at finlandssvenskene kunne lage tegneserier..."

Finlandssvenske serier

For å gjøre bildet enda mer broket kan vi minne om at Finland har to språk. Da Tove og Lars Jansson sluttet å med sin serie om Mummitrollet, var det ganske tomt i det finlandssvenske tegneseriehuset. Serier på svensk ble nærmest synonymt med serier fra Sverige, men i de senere årene er bildet blitt mer nyansert. Vi har fått striper og album av og for de 300 000 finlandssvenskene som bor langs kysten fra Karleby i nord til Lovisa i øst. I 1987 ga trioen Peter Björknäs, Leif Sjöström og Christian Sund ut *Österbottniska Serier*, et album med den lokale finlandssvenske forankring som man aldri kan finne i det som blir importert fra Sverige. Alle tre lager også serier som med jevne mellomrom dukker opp i finlandssvenske dagsaviser og tidsskrifter-

Albumet *Svamp* (altså "Sopp") er på markedet når dette leses. Det omfattende materialet er samlet inn ved hjelp av annonser i avisene og i Studentbladet, som er et blad for finlandssvenske studenter. Bak *Svamp* står Paul Olin, Sigurd Gustavsson og den samme Peter Björknäs som var med på Österbottniska Serier. Albumet ble gitt ut i samarbeid med Finlandsksvenska förbund. Det består av 96 sider med 18 tegnere i alderen 13 til 31 år. Den har ingen redaksjonell linje. Det er nesten en betingelse når man må samle inn materiale fra nesten alle som ønsker å være med. Det er både positivt og negativt. Det er positivt fordi en del av de medvirkende ikke føler seg bundet av standpunkter på hvordan serier *må* se ut. Det negative er at det har sneket med seg en del bidrag som man bare irriterer seg over. *Svamp* kan ikke kalles noe stort verk,men det var knapt noen som trodde at det svensk-talende Finland i det hele tatt kunne få til noe som dette. Så sterk er kultur-imperialismen, herunder også den svenske.

Snehvit på auksjon

Auksjonsvirksomhet er en del av arbeidsfeltet til Sarjakuvaseura. Prisnivået i Finland er heldigvis ikke i internasjonal toppklasse, men den finske utgaven av *Snehvit* fra 1951 satte nylig ny rekord: 10 120 finske mark (ca 16 800 norske kroner).

Nå fins det også et ekte Barks-omslag i Finland. Kjøperen heter Marko Leppälä, og han har fra før av en annen sjeldenhet, nemlig *De tre små griser* på russisk. Dette berømte heftet sies også å ha vært en av Stalins favoritter.

Tarmo Koivistos ***Mämmilä*** *foregår i en liten landsby, og går blant annet i den store dagsavisen Helsingin Sanomat. Her har vi også badstu - sauna...*

UPEA PAIKKA! KYLLÄ KANNATTI TULLA!
MUUTEN IHAN KIVA... MUT TOI RANE... TUNTUU, ETTÄ SE KOKO AJAN TUIJOTTAA MUN RINTOJA...
AI JAA... MUSTA TAAS TUNTUU, ETTÄ SE TUIJOTTAA KOKO AJAN MUN FINNEJÄ...
HALUISKOHAN SE PURISTELLA NIITÄ... MUN FINNEJÄ SIIS?

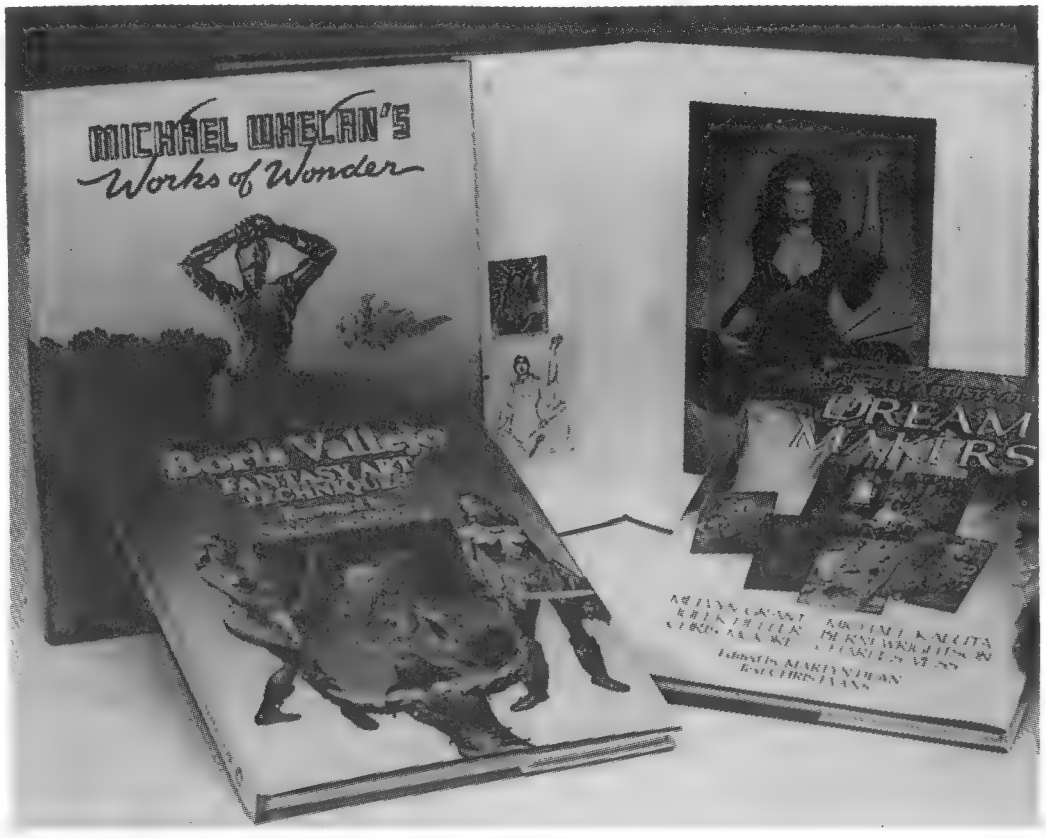

Michael Whelan's Works of Wonder
HB : 110 pages
kr 383,–

Boris Vallejo - Fantasy Art Techniques
Paper Tiger : PB : 128 pages
kr 179,–

Dream Makers
Paper Tiger : HB : 123 pages
kr 337,–

2 GODE GRUNNER

How to Draw and Sell Comic Strips

Alan McKenzie
UK 144 pages HB 245 x 190 mm

Her kan du lese deg til hvordan du best kan lage og selge tegnseriestriper til aviser o.l. Boken viser deg at å kutte et manus til et tettpakket actiondrama slettes ikke er noe umulig oppgave. Profesjonelle tegnserieartister deler sine hemmeligheter med deg når det gjelder teknikker, manus, hvordan tegne osv. . .

KR 290

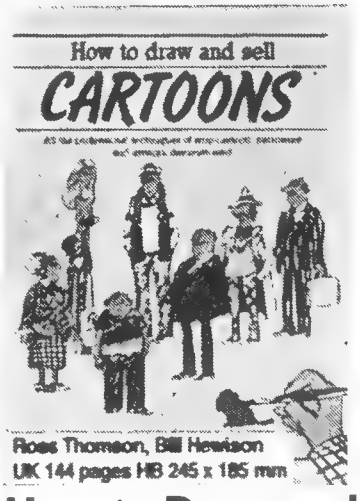

Ross Thomson, Bill Hewison
UK 144 pages HB 245 x 185 mm

How to Draw and Sell Cartoons

KR 135

BESTILL PÅ Tlf: 02·32 29 10

LUTH & CO.A.S

Forbruksmateriell for trykkerier, aviser og reklamebyråer

PROF. BIRKELANDS VEI 34B, POSTBOKS 34 GRORUD, 0917 OSLO 9, TEL. 02 32 29 10, BANKGIRO 7054.05.04111
TELEFAX: 02 30 68 85, TELEX: 71558 Luth N POSTGIRO 5 12 15 46

Flernasjonal nordmann selger tegneserier til USA:

Ragne Næss — mannen bak Damlog

I vår kom det ut et nummer av "Damlog" - det fjerde i rekka i en tegneserie utgitt på eget forlag. I den forbindelse foretok TEGNs medarbeider Øyvind Braaten et intervju med seriens skaper, Ragne Næss.

Ragne Næss er født i den kanadiske storbyen Montreal i 1962, og levde der de første åtte årene av sitt liv. Han har norsk far og dansk mor. I 1970 flyttet familien til Norge, og Næss bor fremdeles i barndomshjemmet i Fredrikstad. Han har ett års utdannelse i teknisk tegning og arbeider med arealberegninger og tegning for byggebransjen.

-Foruten *Damlog* har jeg tegnet *Joe the Fabulous* og *Rahrwl* (løvebrøl), forteller Ragne Næss på spørsmålet om hvilke serier han hittil har tegnet. -Rahrwl er en ren fantasy-serie. Hovedpersonen er naken; det faller naturlig for meg å tegne nakne mennesker.

-Det blir litt mye pupper?

-Jo, men bakgrunnen er at jeg er vokst opp med Supermann og lignende serier. Heltene i disse seriene er også nesten nakne, men med tettsittende tøy. Jeg synes det er mer interessant å tegne menneskekropper enn klær og sko. Særlig er det enklere å tegne nakne kropper når de er i bevegelse.

-Jeg trodde det var omvendt. Skal du drive akttegning, må du jo ha peiling på anatomi.

-Hvis du tegner klær, kan jukse . Skal du bli en god tegner, må du kunne anatomien under klærne.

-Du har vært representert i Brage noen ganger. Er det det eneste du har publisert på norsk?

-Ja, men også de historiene var opprinnelig skrevet på engelsk, og så ble de oversatt, dels av meg, dels av Brage-redaksjonen. Jeg likte best min egen oversettelse. Liker ikke at noen skal "kludre" med mine serier.

-Hvorfor gir du ikke ut mer på norsk?

-Det er det ingen vits i. Forlagene vil ikke ha det jeg lager.

-Så du gir ut på eget forlag, akkurat som f.eks. Christopher Nielsen har gjort før deg?

-Ja, og jeg har nettopp kjøpt hans *Rummpfftllfftooo*. Synes jeg måtte støtte det prosjektet. Det er bra noen vil gi ut sine egne ting. Jeg gir ut seriene mine på engelsk fordi jeg har faste kunder der.

-Hva slags serier leser du? Mest underground?

-Ikke så mye underground. Jeg er ikke så glad i sex og vold. Mine serier er milde sammenlignet med mye underground. Jeg leser mye av det de mindre amerikanske forlagene gir ut. *Faust* er noe av det voldsomste jeg har sett. Ikke desto mindre er forlaget, *North Star Publishing*, interessert i mine ting også. Redaktør Dan Madsen har kontaktet meg.

-Ville det være en fordel om North Star utga seriene dine?

-Så absolutt. Da tar de den økonomiske risikoen for trykking, distribusjon med mere. Nå bekoster jeg alt sammen selv. Og det blir altfor dyrt. Jeg måtte ut med 14 000 kroner for trykkingen av det siste nummeret av *Damlog*. Skulle jeg gå i balanse, måtte jeg ta 50 kroner for hvert eksemplar. Coverprisen er 2.50 dollar - vel 17 kroner, men Sarpsborg Tegneserieklubb fikk noen eksemplarer til 10 kroner. Føler meg som reneste julenissen. Men det er greit; det er jo bare en hobby.

-Du har to fargesider inni i bladet.

-Det var en tabbe. De burde ha vært på midtsidene, da hadde det blitt mye billigere. Jeg tenkte ikke på det før det var for sent. Jeg blir også ofte skuffet når jeg ser mine produkter på trykk. Fargene blir annerledes - det røde blir for eksempel nesten brunt.

-Fargelegger du selv?

-Jeg bestemmer fargene selv og får hjelp av Heidi Grårud til å fullføre fargeleggingen.

-Hva slags utstyr bruker du?

-Jeg skisser først med blyant og tusjer deretter over på et lysbord. Til tusjingen bruker jeg Rothering-penner. Dessverre forsvinner noen av de fineste strekene i trykken.

Nå har jeg kjøpt utstyr til såkalt airbrush-teknikk og holder på med å lære meg det. Man fyller tusj i en hul penn og sprøyter så tusjen ut ved hjelp av trykkluft. Felter som ikke skal ha den aktuelle fargen, masker du vekk. Du kan lage nyanser og kontraster ved å blande tusj og blåse den ut i forskjellige konsentrasjoner.

-Har du lært noe av andre tegnere?

-Jeg er helt selvlært. Bruker noen anatomiplansjer for å få det mest mulig riktig, men figurer og alt annet er mitt eget verk. derfor er seriene mine så originale som de kan bli.

-Du tegner ganske detaljert. Bruker du lang tid på hver side?

-Jeg liker å kose meg med de-

taljer, og tar nok med for mye på hver side. Det viser seg blant annet på baksiden av siste nummer av *Damlog*. Kan holde på med en side i et par uker. Men jeg er ikke lenket til tegnebordet. Sitter maksimalt to timer ad gangen. "Sitter" er forresten ikke det rette ordet; jeg *står* og tegner.

-Når kommer neste utgivelse?

-Det er ikke godt å si. Jeg er jo avhengig av noen deadline. Men forhåpentligvis har jeg noe nytt ute når dette leses i TEGN.

Øyvind Braaten

Til venstre: Ragne Næss "stående" ved tegnebordet. (Foto: Øyvind Braaten) Under: "Jeg er ikke så glad i sex og vold..." Rovdyr-pinup fra Damlog nr.4

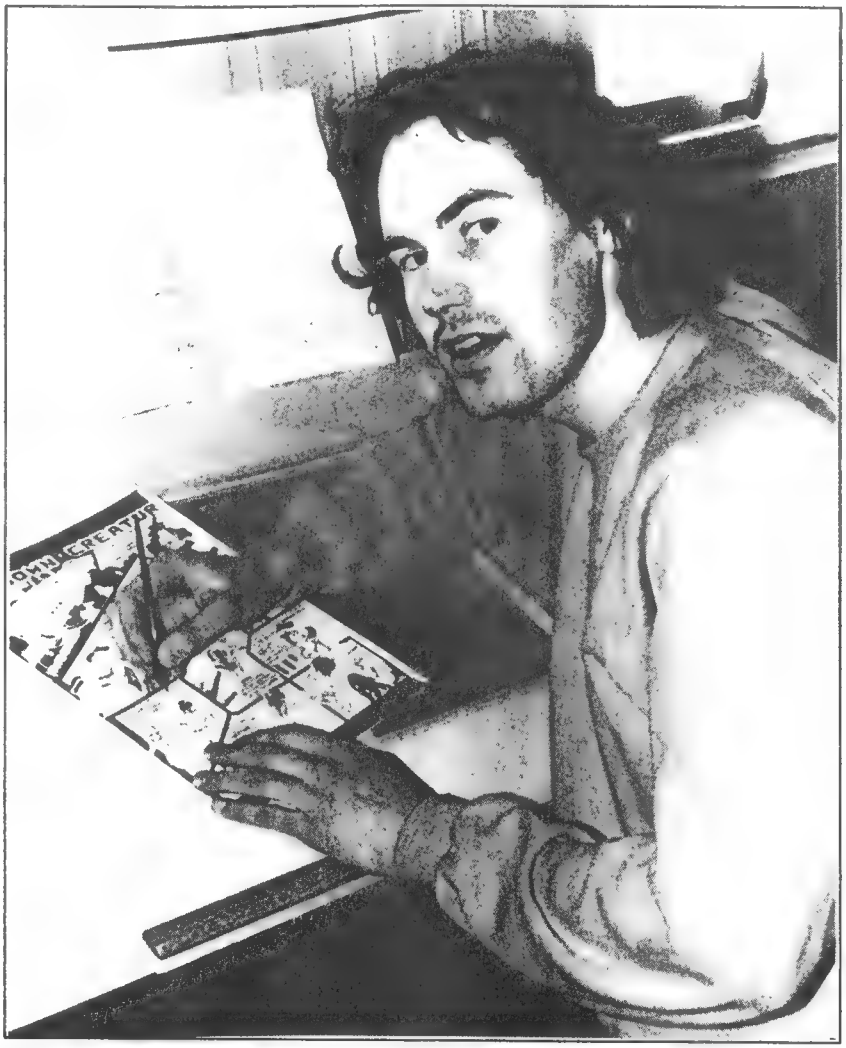

Et spørsmål om pupper: — Hits & Tits

Til tross for 80-tallets flom av erotiske og pornografiske tegneserier, er ikke fokuseringen på kvinnen som et visuelt fenomen noe nytt.

Mens en nåværende tegner som Milo Manara først og fremst lar seg begeistre av kvinnens underliv, og særlig bakstussen (det har alltid vært noe påtrengende analt over Manaras serier), sto kvinnens overdel mer sentralt for noen år tilbake.

1950-årene markerte et hittil høydepunkt for bryst-fetishisme i tegneseriene - som i samfunnet for øvrig. Det er kanskje ikke helt kjent at Frank Frazetta, plastmaleri-kunstneren i seriesammenheng, en tid var "ghost" (spøkelse) på Al Capps serie "Li'l Abner" i større delen av tiåret. Frazetta var mest ansvarlig for Daisy Maes imponerende brystlinje. Og han remodellerte stadig Moonbeam McSwine - den lettlivete, lettrukne, men tungtluktende datter av svinerøkteren - etter skuespilleren Jane Russels iøynefallende proporsjoner. Ingenting tyder på at Al Capp var imot denne utviklingen, heller tvert imot. På LP-plata "Al Capp on Campus" (Jubilee Records), nemlig, forklarer han hvorfor han tegner kvinner med store pupper:

"-Fordi jeg liker det! Jeg har aldri tegnet en kvinne i "Li'l Abner" med små bryst og jeg lover at jeg aldri kommer til å gjøre det. Alle som liker små bryst kan gå og lese "Little Orphan Annie"."

Utgiveren av New York News, Joseph Patterson, var blant de første som aktivt promoterte at kvinner burde lese serier, og så til at de serier som han distribuerte hadde den rette mengden av kvinnelige hovedroller. Da Harold Grey i 1924 kom til ham med tegneserieutkast om en foreldreløs gutt ved navn Little Andy, sa Patterson:

"Kle gutten opp i skjørt, og kall ham Little Orphan Annie". Det gjorde ingen forskjell, siden Harold Greys seriefigur, med eller uten skjørt, overhodet ikke hadde noen kvinnelige attributter.

Det kan man ikke si om parodien på Little Orphan Annie, altså Little Annie Fanny, som Harvey Kurtzman og Will Elder skapte i 1962. Hun hadde de samme vidt oppsperrede øynene, om ikke like tomme, og en "beskytter", med det karakteriserende navnet Sugerdaddy Bigbucks. Little Annie Fanny var kanskje like uskyldig som Little Orphan Fanny, men den samme moralen hadde de ikke. Med sitt brystparti kunne hun når som helst ha spasert inn i Li'l Abner. Så her går historien rundt - igjen.

Little Orphan Annie

— Serier betyr 25% mer!

Tegneserier står meget sterkt i Belgia. Det setter også sitt preg på Belgisk Røde Kors.

Hvert år fra slutten av april til begynnelsen av mai, organiserer Belgia Røde Kors sin største informasjon og pengeinnsamlings-kampanje, når enkle varer og særlig stickers og jakkemerker selges.

Helt siden 1983 har stickersene hatt kjente figurer fra tegneseriene - den belgiske spesialitet, siden tegneserier har appell til alle aldersgrupper. I 1987, som vårt eksempel viser, var det Oderzos velkjente Asterix og Obelix som fikk den ære. Som en annerkjennelse for det arbeid Røde Kors gjør, ønsket ikke Asterix' utgiver, Albert René, eller kunstneren selv, Oderzo, å innkreve royalty av salget.

På en munter, men alltid sympatisk, avbildes tegneseriefigurene i en velkjent Røde Kors-aktivitet, utdeling av bøker til pasienter på sykehus, stelle syke, innsamling av blod med mere. Dette er handlinger man ikke alltid forbinder med Asterix og Obelix' mer hardslående argumenter, men også tegneseriefigurer kan tydeligvis ha en humanitær side. Fordelen for Røde Kors er uansett meget overbevisende. Med tegneseriefigurer som trekkplaster økte Røde Kors inntektene med 25% i forhold til andre alternativ.

Vi har Norges største
utvalg av Disney Gladstone
Mye back issues

SPRINT

TEGNESERIER

CHRISTIESGT. 14 - 5015 BERGEN - TLF. 31 47 60

Totalt vanvittige streker

Tegneserier fra gamle MAD kommer ut på norsk, og for at Semics utgivelse ikke skal ligge i et tomrom, gir TEGNs Tor Ødemark en historisk bakgrunn.

MAD er for mange et kjent blad; kjent ikke bare fordi det daglig er en del av fasaden i de fleste Narvesen-utsalg, men også fordi MAD har fostret en generasjon meget gode tegnere. Best kjent her i landet er vel Don Martin (som siden har gått fra MAD til fordel for konkurrenten Cracked), som foruten å regnes som Mads galeste tegner, har fått flest "solo"-bøker ut på det norske markedet. Gjennom Don Martin har mange fått øynene opp for MAD. De andre tegnerne har av en eller annen grunn blitt stående i skyggen av ham helt til nylig. Det var da folk oppdaget MAD hadde mer å by på enn bare Don Martin, som for eksempel Al Jaffee, Sergio Aragones, Mort Drucker, Dave Berg, Antonio Prohias og mange flere.

Alle disse er fremdeles engasjert av EC, som forøvrig står for East Coast Comics Company, til å tegne for MAD. Men det er en tin som er felles for alle disse tegnene: De begynte alle å tegne for MAD da den egentlige glansperioden var forbi. Med glansperioden mener jeg de første 30 numrene, hvor det virkelig opererte fullstendig sprø artister som Bill Elder (i særdeleshet), Harvey Kurtzman, Jack Davis og Wallace Wood. Hva som var grunnen til at folk som Will Elder fikk gå løs omkring, er umulig å si, men det er 100% sikkert at seriene hans ikke kan tas til forsvar for ham. En slik vanvittig rekke av absurde serier skal det en mester til å skape, og hvor ofte støter vi på vanvittige genier. Aldri! Eller meget sjelden.

Bill (eller William) Elder ble født i New York i 1922. Hans glansperiode som tegner begynte først med MAD i 1952, selv om han tidligere hadde tegnet for en rekke andre tidsskrifter. Av dem kan vi nevne Frontline Combat, Two-Fisted Tales og Tales From The Crypt, og etter perioden hos MAD var han involvert i en rekke andre serier sammen med Harvey Kurtzman, noe jeg kommer tilbake til.

Mange av sine serier bygde Elder på allerede etablert serier, og han karikerte karikaturer som han videre prydet med en detaljrikdom av dimensjoner. Selv om hans tegninger ofte kan være regelrett groteske, kan ett bilde være nok til flere timers intense studier uten at man selv da får med seg alt. Et kjennetegn for de fleste Bill Elder-seriene er den overdrevne bruk av plakater på vegger, dører, klær, mennesker, og overalt.

Bill Elders mesterstykke er etter min mening illustrasjonene til Edgar Allan Poes dikt The Raven, hvor han uten å vike en linje fra originaldiktet klarer å radbrekke dette diktet, som har en sterk stilling i amerikansk diktning og uten tvil er Edgar Allan Poes mest kjente og utvilsomt hans beste.

Men det var selvsagt også andre kjente figurer og artister som fikk gjennomgå: Gode, gamle Mikke Mus ble usympatisk og ubarbert slynget ut som Mickey Rodent. Katzenjammer Kids (Knoll og Tott) ble lansert som Katchandhammer Kids. Little Orphan Annie og Frankenstein (Frank N. Stein) fikk i sin tur gjennomgå som så mange før dem igjen.

BY EDGAR ALLAN POE
Once upon a midnight dreary, while I pondered, weak and weary, Over many a quaint and curious volume of forgotten lore — While I nodded, nearly napping, suddenly there came a tapping, As of some one gently rapping, rapping at my chamber door. "'Tis some visiter," I muttered, "tapping at my chamber door —
Only this and nothing more."
CLONK
CLONK
BASH
BAM
That Raven Maniac, Elder.

Innledningen til Bill Elders The Raven: "Once upon a midnight dreary, while I pondered, weak and weary..."

Helt og fullstendig sprø...

Å kommunisere med en ravn: "Nevermore?"

Harvey Kurtzman (født 1924), som var Bill Elders venn og kollega i mange år, redigerte MAD fram til og med nr. 28, da Albert Feldstein overtok. Det var også Kurtzman som fikk Elder til å arbeide for seg fra begynnelsen av. Vennskapet holdt seg også lenge etter MAD-perioden, og de fortsatte sammen i 1962 med å tegne og forfatte en serie for Playboy, etter å ha forsøkt seg på Help, Trump og Humbug på egen hånd. De sistnevnte bladene forsøkte forresten Kurtzman forgjeves å få en av sine beundrere med på, nemlig Robert Crumb. Parantes betraktet er det en av seriehistoriens mest berømte paranteser.

Et ganske unikt mesterverk klarte Elder og Kurtzman å gi fra seg under tiden hos Playboy også; en liten bok som het Executive's comic book, featuring Goodman Beaver. Boka handler om en ung gutt som havner opp i all verdens absurde situasjoner. Selv om noe av den tidligere detaljerikdommen er borte i denne boka, så er det allikevel nok igjen å glede seg over.

Under den første perioden av MAD var det, ved siden av de faste tegnerne, en del freelansere som deltok med serier i enkelte blader. Navn som Russell Heath, John Severin, Basil Wolverton og Bernhard Kriegstein burde være kjent for så mange at det ikke uten videre skulle være noen grunn til å tvile på at denne tiden i MAD må regnes som glansperioden.

Da Elder og Kurtzman sluttet å tegne for MAD, trengtes det selvsagt erstatninger. Det var da Allan Jaffee (født 1921) og Don Martin kom inn i bildet som de

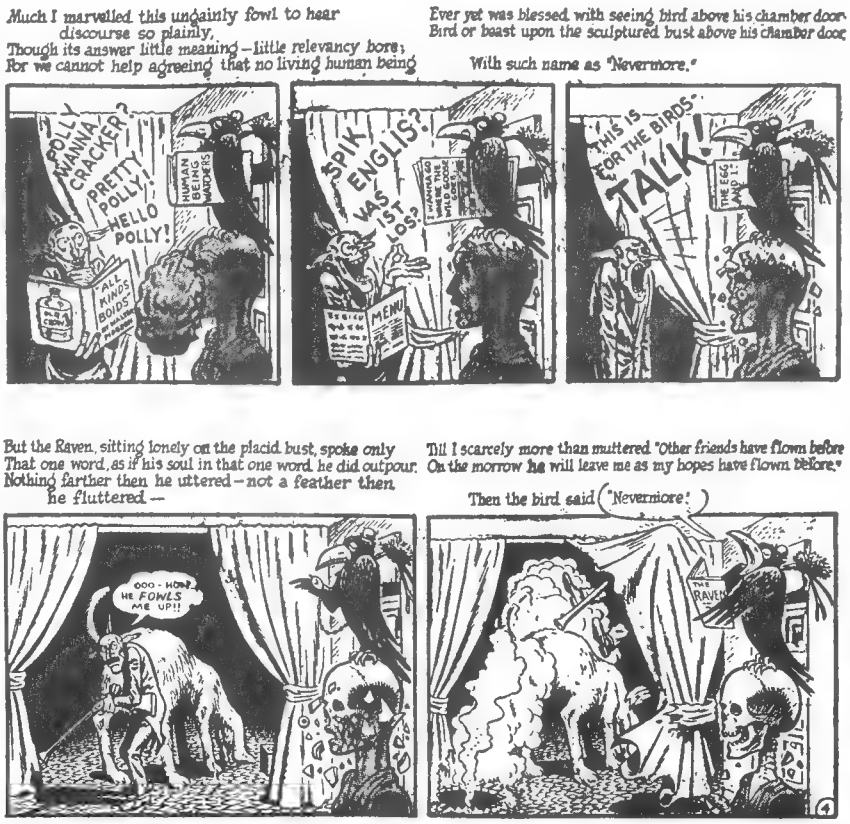
Much I marvelled this ungainly fowl to hear discourse so plainly,
Though its answer little meaning – little relevancy bore;
For we cannot help agreeing that no living human being
Ever yet was blessed with seeing bird above his chamber door
Bird or beast upon the sculptured bust above his chamber door
With such name as "Nevermore."
POLLY WANNA CRACKER?
PRETTY POLLY!
HELLO POLLY!
HUMAN BEING WAGERS
ALL KINDS BOUGHT AND SOLD
SPIK ENGLIS?
VAS IST LOS?
MENU
THIS IS FOR THE BIRDS
TALK!
But the Raven, sitting lonely on the placid bust, spoke only
That one word, as if his soul in that one word he did outpour.
Nothing farther then he uttered – not a feather then
he fluttered –
Till I scarcely more than muttered "Other friends have flown before
On the morrow he will leave me as my hopes have flown before."
Then the bird said "Nevermore."
OOO - HOO! HE FOWLS ME UP!!
THE RAVEN

første aritistene i MADs Andre periode. Så begynner de vi kjenner fra dagens MAD på rekke og rad: Norman Mingo, Bob Clarke, Kelly Freas, Joe Orlando, George Woodbridge, Mort Drucker, Dave Berg, Reed Crandall, Antonio Prohias, Jack Richard, Sergio Aragones, Angelo Torres, Bob Jones og Harry North, for å nevne de viktigste i kronologisk orden. Det har vist seg at disse artistenes temmelig forskjellige interesser og talenter sammenlagt har vært en utrolig heldig kombinasjon; Don Martin med sine absurditeter, Prohias' Cuba-inspirerte Spy vs. Spy, Mort Druckers enestående filmsatirer, Al Jaffees sprø oppfinnelser og kvikke replikker, samt Sergio Aragones' krone på verket: en effektfull krydning av bladet med øresmå scener og vitser spredt vidt omkring på alle sidene. Og siden MAD nr. 30 har Norman Mingos forsider prydet MAD med den nå allerede legendariske Alfred E. Neumans skikkelse - uhelbredelig håpløs, med en like håpløs image. Så bare Mingos forsider skulle være nok til å kjøpe bladet.

Det eneste jeg kan finne å utsette på MAD, er at i de siste årene har hvert enkelt blad gradvis mistet sin "personlighet" og gått mer over til å bli "åja, bare enda et nummer". Når man åpner et MAD-blad nå, vet man nøyaktig hva som står hvor. I de tidligere numrene fra glansperioden fikk man den første overraskelsen når man så omslaget, og så fulgte de på. Men dette er det dessverre slutt på. Heldigvis i dette beklageligvis, kan vi nå lese det beste av det beste i Semics nytrykk (se anmeldersidene) - og får vi Bill Elders Raven-tolkning, kan vi også overleve 1990-årene.

Nei, jeg får si som min far sier: "De gamle er eldst."

Tor Ødemark

ACH DU LIEBER AUGUSTINE... WE MUST FIND HIM UND BRING HIM BACK TO CHUSTICE!... HMMM! I VUNDER VICH VAY HE VENT? DID YOU SEE VICH VAY HE VENT? I VUNDER VICH VAY VE GOT TO VENT?

Frank N. Stein av Bill Elder. Da monsteret senere ble fanget, viste det seg å ha Hitler-ansikt...

Tidligere trykket i Tekst og Tegning nr.9

ANMELDELSER
Kritikk, ros og slakt

Klassisk galskap

Det er et godt tegn i tiden når gode, historiske serier kommer i nytrykk som det det faktisk er; en kvalitetspreget serie som krever sin rett til for tross av tidens tann. Hjemmet forsøkte seg med en tilsvarende utgivelseserie for et tiår siden, Mandrake og King var visst blant titlene, om jeg husker riktig. De forsøkte å selge søppel for dyre penger. Semic forsøker en annen vri når de starter med "MAD - klassiske latterligheter 1".

Her er det snakk om det amerikanske satirebladet MADs klassiske periode hvor kvalitet og sarkasme var utgiveren William Gaines bevisste politikk, - noe som nok står i opposisjon til dagens endetarm-humor som dagens norske MAD-redaksjon fremelsker (begrepet ble lansert av redaksjonene i Dagbladet). Det samme gjelder i enda større grad for konkurrenten Python som slår fast at dårlig smak selger.

Derfor selger Python. Derfor selger norske MAD. Men hva da med Klassiske MAD som leserne med selvsyn kan se hvor forskjellig det markerer seg fra dagens tilstander. Og vil det selge? Underforstått, er smaken for vittighetsblader i Norge så forandret at Klassiske MAD går på dunken fordi det er for subtilt for leserne?

Det er her og det er i handelen. Kjøp det og sjekk ut dyktige tegnere. Som Bill Elders rene strek, Wallace Woods plastiske former, Jack Davis' sære bevegelser og stoiske ansiktsuttrykk, og John Severins realisme med ditto overtredelser. Og innholdet? Det står seg den dag idag (hvilket redaktørene Haakon Isachsen og Hege Høiby nok har tatt hensyn til i utvalget). En rå uthengning av Mikke Mus, lett forkledd som ubarbert rotte ved navn Mikael Mus og som lider under å bli forbigått av en ekkel nudist ved navn Darnold Dukk. I denne serien blir figurene arrestert hvis de går uten hvite hansker, og de grubler også over hvorfor de konsekvent blir tegnet med kun fire fingrer. Det lurer jeg også på.

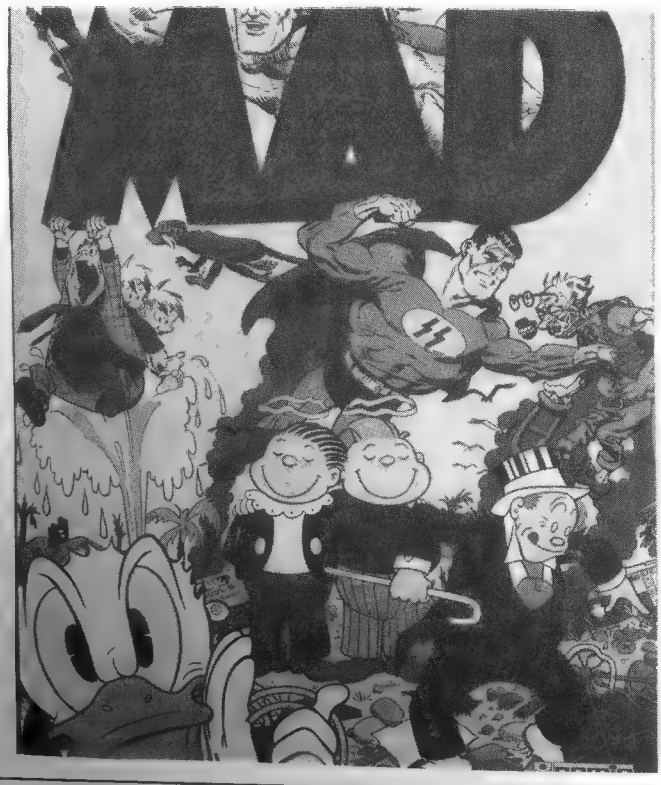

Høyaktuelle Batman, tidligere Lynvingen (det er så jeg rent ut har glemt det navnet), er en liten, ekkel og feig dritt ved navn Lynsvingen. Han er en flaggermusvampyr i flaggermus-størrelse som finner et par hansker i bilens hanskerom. Noe merkelig med det? Det er et lik i hanskene.

Superdupermann i kamp med Kaptein Murmel. Denne historien er faktisk ganske interessant på en annen måte, idet man med selvsyn kan se hvordan Gilbert Shelton pinlig har rappet ideer for sin satiriske behandling av Supermann. (Den finnes i "Wonder Wart-Hog and the Nurds of November").

Andre? Jo, Skipper'n (med et øye som stadig popper ut), og Tarzan (i to historier). Et minnerikt familiebesøk på restaurant. En unik utbryterkonge som det går dårlig med. Alt i Haakon Isachsen strålende oversettelse og glade gjendiktning. Knoll og Tott heter f.eks. Kjell Magne & Johan (ditt "&" er speilvendt, Haakon!). En plakat på en vegg med en skjegget mann ettersøker en Sverre M. Fjelstad. Subtilt, men morsomt.

En ting man kan registrere er disse gamle tegnernes lek med seriemediet som sådan på et ganske høyt nivå: Effekten av sakte film i tegneserie! Bruken av 3-dimensjonale effekter uten spesialbriller eller farvetrykk. Flinbeck som stilstudie, en som en pastisj over serien som sådan og en dyster-realistisk som tar Flinbecks liv på alvor - samtidig i samme serie. Hvordan ser man ut når man får hele kjøkkenserviset i hodet flere ganger om dagen? Man ser, som Flinbeck, forferdelig ut.

Alle seriene dekker tidsepoken 1952-55, og selv om undertegnede og de fleste av TEGNs lesere ikke var født den gang, så er alle seriene friske som jordbær med fløte på. De gamle var eldst (og i dette tilfellet også yngst). Bare omslaget er lite å skryte av. Det er en collage rasket sammen oppe i Semics redaksjon og faller tungt i bakken. Til sammenligning har man faksimiler av Harvey Kurtzmans originale omslag på baksiden. Det er som jeg hører Tor Ødemark gripe øksa for å hevne Kurtzmans forsmedelse.

Vel lest.

Finn Bjørklid

Bill Elder m.f.:
MAD
— Klassiske latterligheter 1
96 s, innb.,
Semic/Nordisk Forlag 1989
ISBN 82-535-1165-5

Konsentrasjon?

I Spirit nr. 7 har Semic utvidet albumet til 80 sider mot tidligere 64. Dette inneholder derfor hele 11 forskjellige fortellinger, hvorav en er en pastisj over Spirit, laget av diverse norske tegneserieskapere, og gitt i gave til Will Eisner i forbindelse med hans 70-års dag. Ifølge ryktene ble Eisner meget rørt over gaven, og henrykt uttalte: "This! This is my reward!" Jeg skal ikke her på noen måte betvile Eisners storhet. Den har tidligere blitt fastslått både her i TEGN og andre steder.

Men som alt levende, har også Eisner sine oppover- og nedoverbakker, og jeg synes at mye av det vi ser i dette albumet ligger i den siste kategorien.

Her mangler rett og slett konsentrasjon.

Mange av poengene blir borte i alt for mye krimskrams rundt historiene, mye av layouten virker forstyrrende på meg som leser, og fortellingene i seg selv virker, ja

nettopp, konsentrasjonsløse. Har du vært på kino og dessuten vært full? Du får egentlig ikke mye med deg da, og samme følelse har jeg under lesningen av Spirit nr. 7.

Unntaket er "Barkaroger", en søt liten historie om Ebonys hund, en valp ved navn Roger, som blir offer for en lommetyvs snedige plan. Når det gjelder den forannevnte pastisjen, er det absolutt forståelig at Eisner selv satte stor pris på den. Men skal man være nøktern (det bør man vel), hører vel den slags mer hjemme i Semic-huset enn i et Semic-album. Kvaliteten på de forskjellige tegnerne er nå engang svært så varierende.

Alt i alt har ikke redaktør Isachsen vært heldig med sitt Spirit-utvalg denne gangen. Jeg ønsker ham heller lykke til med neste utgivelse.

Tore Feiring

Will Eisner
Spirit nr. 7
80 s., hf., kr. 69.-
Semic/Nordisk Forlag
ISBN 82 535 1151 5

Fantasy Art

I grenselandet mellom tegneserier, kunst og illustrasjon, ligger noe som kalles Fantasy Art. TEGN har sett nærmere på et par bøker innenfor denne genren. "Dream Makers" heter en av dem. Her blir seks kunstnere presentert, et par av dem er også kjent som veletablerte tegneseriekunstnere, hvor Bernie Wrightson er den mest kjente, bl.a. for hans "Swampthing". Hans tegneserie "Captain Stern" blir da også viet et par oppslag i boka. Michael Kaluta er et annet velkjent navn for seriefansen - hvem husker ikke hans "Starstruck" som gikk i seriebladet Heavy Metal?

Boka som sådan er fullspekket med delikate illustrasjoner, fulgt av småstoff om de forskjellige kunstnerne. Her går man riktignok ikke i dybden, du får ingen tips om

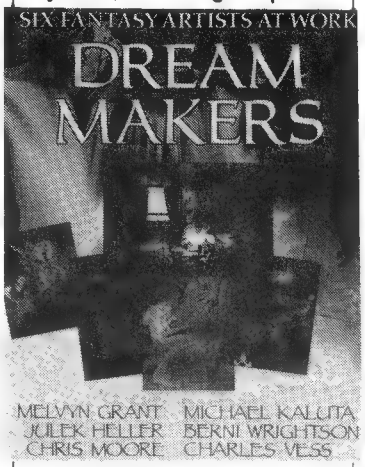

hvor, hvorfor og hvordan, men er du interessert i tegninger/maling/tegneserier som sådan, er det mange illustrasjoner som kan gi skikkelige kick til å sette i gang med noe selv. Denne boka kan anbefales som en inngangsport til Fantasy Art-genren. Alle navn er nok kjente for de som leste Heavy Metal i bladets storhetsperiode: Melvyn Grant, Julek Heller, Chris Moore, Charles Voss og selvfølgelig Wrightson og Kaluta.

Tore Feiring

Div. kunstnere:
Fantasy Art
130 s., innb., kr. 337.-
Paper Tiger
Forhandles i Norge av
Luth & Co

Grøss og krig!

Nå har jeg gjort enda et bekjentskap i Semics flora, den som blomstrer under skyggene i de store regnskogene. "Krigsgrøss" heter plantens navn, og er ikke kjøttetende. Alt utenomsnakk lagt til side, er "Krigsgrøss" et serieblad med ni forskjellige fortellinger fra fronten. Her er det snakk om fronter fra conquistadorenes dager via sjørøvere til indianerkriger og opp til serieverdens krigsskueplass nr. 1 - Den andre verdenskrig.

Tegneren Jack Davis er blitt viet stor plass i dette nummeret. Og ikke helt ufortjent, av de ni fortellingene, er det hans tre som bærer bladet. Både på grunn av innhold og tegninger. I hans "Silent Service" som handler om amerikansk ubåtvirksomhet mot japanerne, får jeg tilbake spenningen fra ungdomsårenes Kamp-serier. Men hva som skuffer meg, er bladets tittel. Her finnes ingen grøss, bare straight action (for å si det på godt norsk). Men, grøss til side, action er ikke dårlig det heller.

Alt i alt en plante verd å ta inn i hus, hvor den kanskje vil gro, kanskje visne. Tiden får vise.

Tore Feiring

Div. tegnere:
Krigsgrøss nr. 7
68 s., bl., kr. 15.-
Red.: Hege Høiby
Semic/Nordisk Forlag

Moebius' drømmeverden

Cappelen sender ut et kjempealbum, Moebius' to album i ett bind, "Edenas hager 1 og 2". I motsetning til den filosofiske såpeoperaen John Difool, inngir denne en stillere, mykere og mer drømmeaktig inntrykk. Først tenkte jeg at dette kunne fungere som julegave til min lille niese på 8 år, men med andre del, hvor noen samleiescener (puritanske i moderne tegneserietradisjon, men heftige til Moebius å være) og noen uhyggelige dragekamper hvor mennesker blir spiddet på lange klør så blodet skvetter...

Nei, det vakre og vare til tross, dette er nok et album for voksne. Men det forteller noe om den utviklingen som skjer i lesningen av de to historiene. Det første ble tegnet som en hyllest for den franske bilprodusenten Citröen, og egentlig ikke ment for utgivelse utover en sluttet krets. Men det samme sa man også om Bob Dylan Japan-album. Noen år senere gjenopptar Moebius de samme figurene, og fører fortellingen videre. Forandring og symbiose er derfor naturlige begreper som Moebius gjør til aktive virkemidler.

I sentrum står to skikkelser, Stel og Atan, som er nesten identiske, men Stel har en noe større nese. Med sitt sterile, kjønnsløse utseende, voksne barn-look i poselignende klær, arbeider de i en eller annen tidsepoke et eller annet sted i universet som en slags vidundermekanikere. Deres oppgave er tilsynelatende ikke annet enn å fikse det som går i stykker, men et eller annet sted finnes en eller annen kraft av en eller annen slags mening som styrer deres bevegelser og skaper forandringer.

Jeg er bevisst vag. Moebius gir ikke konkrete hint om hva eller hvordan, men også Stel og Aban stiller seg selv spørsmål om hva det er som skjer. Denne søkningen etter mening er også fortellingens spenning.

Og etter at Citröen-odysséen har skjedd, hvor Stel har ført en gigantisk pyramide ut i verdensrommet, etter at utallige tenkende sjeler har ventet i århundrer på at piloten skulle komme og føre dem avgårde, blir disse to utvalgte ført ut og plassert på en paradislignende planet. Det er Edena.

Fra ørken til et hagelignende paradis.

Da er vi inne i andre del, og helt klart den beste. De to hypermoderne menneskene oppdager naturen. Hva skal man leve av uten sine faste piller? Epler? Kan det spises? Hva med vann som ikke har

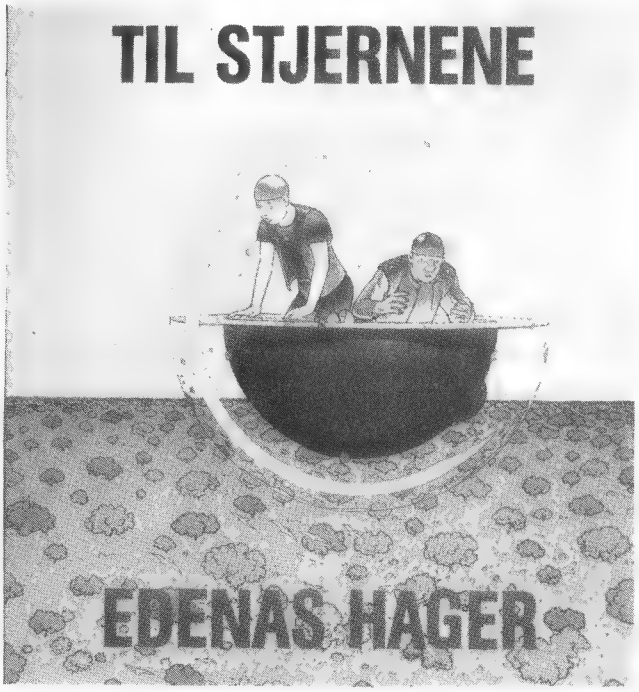

vært resirkulert? Etterhvert som disse uovervinnelige hindringene overvinnes, gjennoppdager de også naturen i seg selv. De sterile kjennetegnene forsvinner og blir erstattet av mer menneskelignende trekk, slikt som hår og kjønnstrekk. Og, så det! Aban, som tidligere ble tiltalt som en *han*, viser seg å være en *hun*. Og Stel oppdager hva ereksjon er for noe. Etter denne oppdagelsen, som han synes er vidunderlig, og hun avskyelig, skilles de ad.

Alt i alt en vakker reise fra søkning etter svar og mening, fra ro til uro, fra unatur til natur, og til erkjennelse. Om det moderne menneskets forhold til seg selv, naturen og erotikken. Og ikke minst økologien.

Moebius planlegger ytterligere bind i denne jomfruelige erkjennelsesreisen, som helt klart behandler viktige tankerekker hos ham selv. F.eks. mat, og særlig kunstig føde, hvor kunstneren tar standpunkt utifra at han er vegetarianer. Edenas hager knytter også tråder tilbake til Moebius første produksjon med seg selv som manusforfatter, den tidlige 70-talls surrealistiske fortellingen "Den hermetiske garasje". En figur som trer fram mot klimaks i Edenas hager er en profetlignende skikkelse kalt Master Burg. Han er, forteller Moebius i et etterord til den amerikanske utgaven av Edenas hager, Major Grubert fra den lufttomme garasjen, bare uttalt *baklengs*.

På samme måte som man bør rendyrke sitt matinntak, renser også Moebius sin strek. Her opptrer nesten bare konturen igjen, og flaten fylles ikke av former i den grad som den erstattes av farger. Moebius har vel aldri vært mer fullendt med denne rendyrkede penneføringen enn her.

I og med at denne utgivelsen er spesielt knyttet sammen for det norske markedet, er det også helsides illustrasjoner som egentlig ikke har noe direkte funksjon i fortellingen, utover å skape en atmosfære. Man kan også reflektere over fenomenet at tegneserier for voksne forandrer seg fra fortellinger via bilder til en type *billedbøker for voksne — coffeetablebooks*. Nevnes bør også en novelle, som mest av alt er en prolog til hovedfortellingen. Her fikser Stel en bilmotor ved å sveve ned i en drøm, og i sin egen fortid, og bilen funker igjen fordi "mekanikeren er ren i hjertet".

Som sådan, og i pakt med den poetiske fortellingen, er Edenas hager et rent mesterverk. Og merk, jeg har ikke nevnt navnet Jean Giraud en eneste gang.

Finn Bjørklid

Moebius:
Edenas hager, 1 & 2
Oversatt av
Jon Sveinbjørn Jonsson
104 s., hf., kr. 128.-
Cappelen
ISBN 82 02 11996 0

En Donald verd å dø for!

Den siste Donald Duck-samlingen i jubileumsserien er gul av utseende. Et noe kunstig betegnelse, som oppsto etter at første utgivelse kom i, nettopp, jubileumsåret. Hva det betyr er følgende: innbundet i riktig format, med forord av en stødig skribent og kun klassiske Carl Barks-serier.

Denne gule utgivelsen er intet unntak, med unntak av ett (unnskyld!). Det er ikke den sedvanlige Jon Gisle som har skrevet forordet, men Geir Hasnes som man kanskje husker fra Bjørn Bjørnsens spørrekonkurranse på TV. Den langhårete dataekspert Hasnes deltok som kyndig på Donald Duck, satset og tapte, men skriver et innsiktsfullt forord som er interessant å lese - selv om det kanskje, kanskje ikke, er trist å bryte en tradisjon.

Gyldne Streker kalles årets samling med Carl Barks-fortellinger som strekker seg fra 1943 til 1957, men de fleste rundt 45-50. Det er altså solid tegneserie-historie vi har med å gjøre. Samtidig ser vi at det er blitt vanskeligere å samle sammen Barks-historier av samme originale-kvalitet. Det er variasjoner over historier vi har lest tidligere. Hasnes gjør et tappert forsøk på unnskylde dette i forordet: "...han (Barks) var sikker på at de som hadde lest historiene før, sikkert hadde sluttet å interesse seg for Donald, og at det nå var kommet nye lesere til. Hvor feil man kan ta! Det finnes nyere versjoner av fire av de seks historiene som vi har her..." Geir Hasnes selv er jo det beste beviset på at man ikke mister interessesen med årene.

Jeg synes ikke gjentagelses-historiene er spesielt dårligere. Uansett er jo Donald så lett og behagelig å lese at det liksom ikke gjør noe.

Av de 10 fortellingene som boken består av, er to av dem ikke tidligere utgitt i Norge. *En god dag for gode hjerninger* (1943) er selvsagt den dagen hvor alt går galt, til tross for gode intensjoner, eller kanskje heller nettopp på grunn av dem!

Den andre nye (eh...) er *Høyt til værs* (1944) er den ondskapsfulle Donald som kler seg ut, fordi det verste som kan skje Ole, Dole og Doffen, er å bli slått i en dragekonkurranse av ei jente. En pedagog anno 1989 med synsvinkel på kjønnsroller, ville vel ikke helt like dette, men mer enn tendensen, er vel det totale fraværet av kvinner i Donald, og når det først opptrer en kvinne, så er det Donald forkledd. Great Garlic Girl!

Men det er ikke så ille egentlig, samlingen må ses på som et tidsbilde. Krigen er jo heller ikke spesielt nærværende i en Carl Barks-serie anno 1944-45.

Dette er et trygt kjøp med solide serier, og har du lest dem før, så les dem igjen. Deretter kan du sette boka i hylla ved siden av de andre i samme serie, og da vil du sikkert få lyst til å lese den igjen.

Mock Duck

Carl Barks:
Gylne streker — 1943-57
188 s., innb.,
Hjemmet
ISBN 429 0059 0

DET GRAFISKE KOMPETANSESENTERET I ASKIM

TRYKKERI

ASKIM • TLF. 09/88 49 11

SANDVIG A/S

GAMLE NUMRE AV TEGN BLIR SOM NYE!

TEGN 1/86 Kr.29.-
UTSOLGT!
Brétècher-Conan-Katter-Crumb-Gundersen-Donald...

TEGN 2/86 Kr.29.-
UTSOLGT!
Doonesbury-Mort Walker-Ousland-Blueberry...

TEGN 3/87 Kr.29.-
FÅ IGJEN!
Will Eisner-Indian Summer-Donald-Supermann...

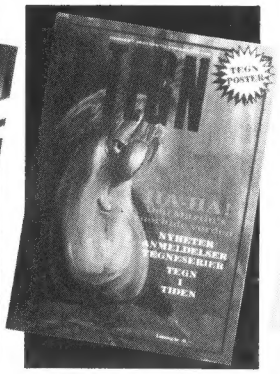

TEGN 4/87Kr. 35.-
Don Martin-Pratt-Cosey-Freddy Milton-norske tegnere...

TEGN 5/87 Kr.35.-
Franske serier (tema)-Moebius/Giraud-Bomann-Vindens passasjerer...

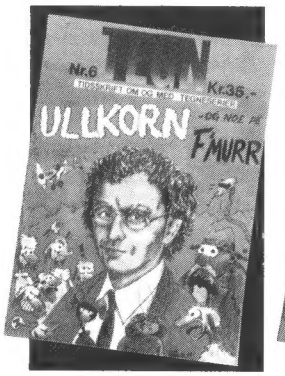

TEGN 6/87 Kr.35.-
Utstilling-F'Murr-Spiegelman & Maus-Bomann...

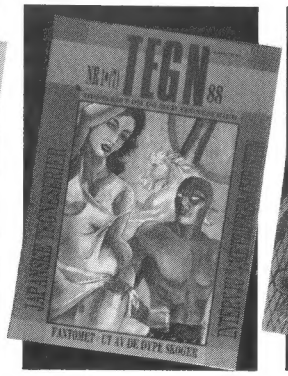

TEGN 7/88 Kr. 35.-
Fantomet-Ildahl-Peter Haars-Mézières & Christin...

TEGN 8-9/88 Kr. 64.-
(Dobbeltnummer)Jon Gisle-Teori-Ousland-Ildahl-Kjempeserie...

TEGN 10/88 Kr. 35.-
Donald Duck-Carl Barks-Chr. Nielsen-Kenya...

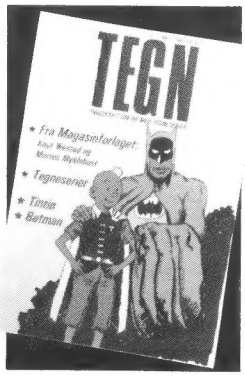

TEGN 11/89 Kr. 35.-
Knut Westad-Morten Myklebust-Tintin-Batman...

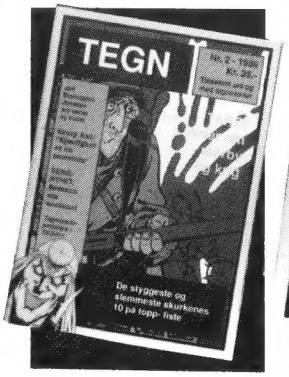

TEGN 12/89 Kr. 35.-
Kunst-Tardi-Bomann-Krazy Kat-Serieskurker...

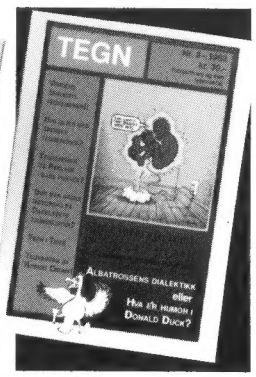

TEGN 13/89 Kr. 39.-
Robert Crumb-Dialektikk-Sverige-"Dårlige serier"...

"- My God! We have created a monster!"

De startet lykkelig uvitende om hva de satte i gang... Det er blitt noen TEGN etter hvert. Det er fortsatt mulig å bestille eldre nummer. TEGN forvitrer ikke, og kan leses like friskt som da de kom ut. Og, du kan ikke ha hull i samlingen, kan du?

Merk at her følger nummereringen kronologisk. Vær også obs på at enkelt-prisen varierer.

Slik gjør du:
Legg sammen prisene, fyll ut en postgiro-blankett, merk av nummerene (f.eks. 7 -11, som betyr de to numrene 7 og 11) og send den til TEGN.

Adressen står på neste side

Et varig forhold?

JEG ER BLITT BEKYMRET FOR DEG, BILL! DIN OPPMERKSOMHET FOR MEG OG MOR HAR SUNKET DRASTISK !! JEG VET IKKE HVA DEN HESTEN HAR SOM IKKE JEG HAR...?
DEN HESTEN HAR ET ABONNEMENT PÅ TEGN! -OG DET HAR IKKE DU, JENTE!
HEI ANNE! MORA DI HAR NETT-OPP KJØPT TEGN! HE-HE!!
REWARD
WANTED
KISS KISS
H. Kurtz

Hva med fast følge? Et virkelig varig forhold?

Du kan få det med TEGN. Du kan få TEGN hjem i din egen postkasse fire ganger i året, sammen med diverse rare tilbud. Bestill abonnement på TEGN nå! For bare 150.- kr. vil du få TEGN hvert kvartal i ett år.
Fyll ut en postgiro-blankett:

TEGN, Postboks 162, 1473 Skårer, Postgiro 4 37 21 08

Dette åndsverk skal til følgende hedersperson:

C-post

Retur:
TEGN
Boks 162
1473 Skårer